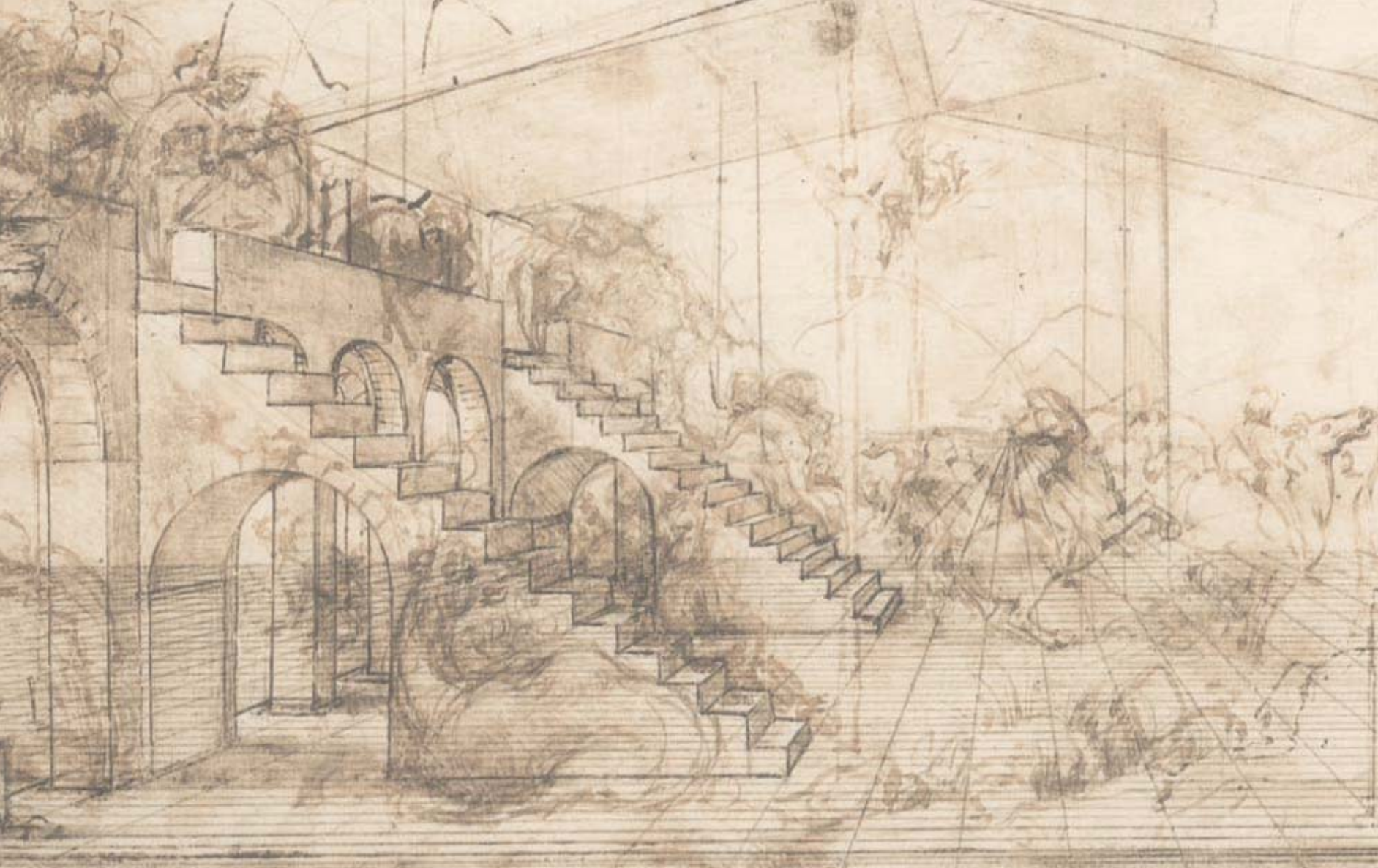

De Ontwerpwetenschap

omgevingspsychologie & centrale stadsparken | Priscilla Spies & John Teunissen | 16 april 2010

De Ontwerpwetenschap

omgevingspsychologie & centrale stadsparken | Priscilla Spies & John Teunissen | 16 april 2010

Colofon

Titel rapport	De Ontwerpwetenschap
Ondertitel rapport	omgevingspsychologie & centrale stadsparken
Versie, datum	1.0, 16/04/2010
Kader	Afstudeer onderzoek, HBO Tuin en- Landschapsinrichting - Tuinarchitectuur
Publicatiedatum	16 april 2010
Auteurs	Priscilla Spies & John Teunissen
Contact	Priscilla Spies M 06 - 18 77 54 58 priscillaspies@gmail.com John Teunissen M 06 - 51 48 59 79 john_teunissen@hotmail.com
Opleidingsinstantie	Hogeschool van Hall – Larenstein Locatie Velp Larensteinselaan 26a Postbus 9001 6880 GB Velp T 026 - 369 56 95 F 026 - 361 52 87 info@vanhall-larenstein.nl www.vanhall-larenstein.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, door fotokopieën of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Voorwoord

Dit verslag gaat over het onderzoek dat is gedaan naar omgevingspsychologie in combinatie met centrale stadsparken. Onderzocht is of het mogelijk is om ontwerpmiddelen te destilleren uit de omgevingspsychologie, om zo plannen te kunnen maken die aansluiten op de beleving van de toekomstige gebruikers ervan.

Het is tot stand gekomen in opdracht van Hogeschool Van Hall Larenstein als onderdeel van de afstudeeropdracht Tuinarchitectuur 2010. Wij hopen dat het u, de lezer nieuwe inzichten verschaft die kunnen helpen bij toekomstige ontwerpprocessen of die uw kijk op de wereld om u heen wat bewuster maken.

John Teunissen en Priscilla Spies

Samenvatting

Er worden veel plannen gemaakt die in de realiteit niet uitvallen zoals ze op papier zijn bedacht. Tijd, inspanning en geld gaat verloren bij deze mislukte projecten en de herontwikkeling ervan. Om deze fouten bij de planvorming van het Weerwater en toekomstige projecten te voorkomen is onderzoek naar omgevingspsychologie nodig.

Dit verslag richt zich op de omgevingspsychologie van de buitenruimte in het algemeen en specifiek met betrekking tot centrale stadsparken. Onderzocht wordt hoe de inrichting van deze buitenruimte in kan spelen op de beleving van bezoekers. Hierdoor ontstaan plannen die in de realiteit goed functioneren. Dit is zeer belangrijk voor een centraal stadspark van de toekomst, omdat die het hart moet vormen van de stad en een fijne plek moet zijn voor haar bewoners.

De wijze waarop in dit onderzoek gezocht wordt naar de beantwoording van de centrale vraag; "Hoe kan de beleving van de gebruikers ingezet worden bij het ontwerpen van een centraal stadspark?" zijn gedaan in een aantal op elkaar volgende stappen. Alle ten doelstelling om naar boven te halen welke factoren de beleving beïnvloeden van mensen in centrale stadsparken.

De eerste stap in dit onderzoek is een literaire voorstudie over de omgevingspsychologie. Hieruit is gebleken dat omgevingspsycholoog J.F. Coeterier onderzoek heeft gedaan naar de beleving tussen omgeving en de mensen en heeft de verschillende tussen stappen vast weten te leggen. Hierbij zijn waardering en waarneming de belangrijkste onderdelen.

Omgevingspsychologen de Kaplans hebben onderzoek gedaan naar deze waardering van het landschap aan de hand van foto's van landschappen. Deze hebben ze door mensen laten classificeren op verschillende thema's als similar-dissimilar en like-dislike. Na er wiskundige technieken op los te hebben gelaten kwamen er uit deze tests zes belevingskwaliteiten waarmee de voorkeuren voor de omgeving voorspeld kunnen worden: samenhang, textuur, herkenbaarheid, ruimtelijkheid, complexiteit en mysterie.

Waardering op deze punten verschilt per persoon en heeft alles te maken met de achtergrond van mensen en waar ze aan gewend zijn. De waardering van de omgeving gebeurt grotendeels onbewust en daarbij zijn een aantal belevingskwaliteiten erg belangrijk. Het is een wisselwerking tussen omgeving en de mens.

In een casestudy is onderzoek hoe deze belevingskwaliteiten zijn toegepast in verschillende centrale stadsparken. Hieruit is gebleken dat bouwkundige elementen kunnen positief of negatief weken in een beeld, dit heeft alles te maken met de staat waarin het object verkeert. Beelden

waarin zich bouwkundige elementen bevinden die verwaarloosd zijn, oud, roestig of onder de graffiti zitten, worden door bijna alle onder-vraagde aangewezen als zijnde lelijk. Ook al is het beeld verder wel mooi en staat er een gebouw met graffiti daarop, dan doet dat de omgeving het teniet. Een mooie brug kan daarentegen wonderen doen. Een beeld vanonder een brug scoort daarentegen weer niet.

Het beheer en onderhoud is niet alleen belangrijk bij bouwkundige elementen ook bij de beplanting is dit erg belangrijk, het scheelt nogal of een haag strak geschoren is of vol met gaten zit, of dat een grasveld glad en mooi groen is, of diverse kale plekken vertoond.

Er zijn diverse beelden vanuit de casestudy die een bijna identieke score hebben, toch wordt de één als mooi beoordeelde en de ander valt helemaal niet op. Dit kan komen doordat in een hele lange reeks stond, maar bijvoorbeeld ook door de aanwezigheid van water en het pad dat er langs loopt. Als er in een open ruimte toch elementen zijn in een omgeving waaraan de gebruiker zijn menselijke maat aan kan afmeten worden zeer open ruimte toch als positief ervaren.

Beelden met een op elkaar lijkende score, lijken qua beeld vaak totaal niet op elkaar. De ene werd bestempeld als lelijk en over de ander was men zeer verdeeld. Wat tijdens den enquête duidelijk werd was dat onderdoorgangen zoals bruggen in een park als zeer storend/lelijk ervaren. Zouden deze onderdoorgangen er niet zijn dan werden desbetreffende beelden waarschijnlijk wel als positief ervaren. Dit komt waarschijnlijk omdat het onder een brug doorlopen, door een donkere, in vergelijking met de omgeving smalle en lage gang, als een nare ervaring wordt gezien. Iets waar men zo snel mogelijk weer uitloopt, tenzij men iets te verbergen heeft.

De uiteindelijke conclusie is dat omgevingspsychologie een goede basis is voor een ontwerp van de openbare ruimte. Hiermee kan de visie van een ontwerp sterke naar voren worden gebracht. Herkenbaarheid en complexiteit samen met mysterie zijn hele belangrijke onderdelen waarop mensen hun omgeving waarderen. Alleen door te weinig tijd voor dit verdiepende onderzoek, zes weken, dat is gereserveerd door de onderwijsinstelling Hogeschool Van Hall Larenstein is nog niet alles eruit gehaald, wat omgevingspsychologie te bieden heeft.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
------------------	----------

Samenvatting	6
---------------------	----------

1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding/relevantie	9
1.2 Probleemstelling/doelstelling	10
1.3 Onderzoeksvragen	10
1.4 Onderzoeksmethodiek	10
1.5 Casestudy	11
1.6 Terminologie	12
2. Literaire voorstudie	14
2.1 Inleiding	14
2.2 Omgevingspsychologie	16
2.3 Gedrag	17
2.4 Gewaarwording	18
2.5 Waarneming	20
2.6 Waardering	20
2.7 Conclusies	22
3. Casestudy	24
3.1 Inleiding	24
3.2 Selectiecriteria centrale stadsparken	30
3.3 Belevingskwaliteiten	30
3.4 Vondelpark	32
3.5 Hyde Park	44
3.6 Regent's Park	54
3.7 Tiergarten	64

4. Conclusies	76
4.1 Inleiding	76
4.2 Conclusies Mooi	78
4.3 Conclusies Lelijk	79
4.4 Conclusies Niet gekozen	80
4.5 Conclusies Verdeeld	81
4.6 Conclusies Almgeen	82
4.7 Verbeterpunten	84

Literatuurlijst	86
------------------------	-----------

Bijlage	88
- 1. Interview resultaten	88

Figuur 1.01 Maquette Park Hoge Weide, Buro Sant en Co

De Ontwerpwetenschap | Priscilla Spies & John Teunissen | 16 april 2010

1. Inleiding

1.1 Aanleiding/relevantie

Bij de inrichting van de openbare ruimte zijn diverse partijen betrokken zoals; architecten, stedenbouwkundigen, landschaps- en tuinarchitecten, bestuurders en opdrachtgevers. Deze nemen beslissingen die de beleving van de omgeving kunnen beïnvloeden. Wat de beleving van de omgeving na een ingreep of een gerealiseerd ontwerp zal zijn, blijft een veronderstelling of een gok. Om hier een beter inzicht in te krijgen is kennis van de omgevingspsychologie noodzakelijk. Deze wetenschap richt zich op hoe de mens zijn omgeving psychisch ervaart. Met deze kennis kunnen ontwerpers en architecten plannen maken waarbij hun visie op de openbare ruimte optimaal overkomt op de gebruiker.

Een voorbeeld van een project dat pas na de oplevering niet bleek aan te sluiten op de wensen van de gebruikers is Park De Hoge Weide in Leidsche Rijn Utrecht. Voor dit park zijn binnen tien jaar twee verschillende ontwerpen tot realisatie gebracht. Het eerste ontwerp was van Karres en Brands landschapsarchitecten en het tweede ontwerp van buro Sant & Co. Nu blijkt na de oplevering van het laatste ontwerp dat het ook niet aansluit op de wensen van de gebruikers en is hiermee toe aan weer één nieuw ontwerp, zie figuur 1.01 en 1.02.

Dit onderzoek is een verdiepingsslag naar de planvorming van het centrale stadspark van de toekomst van Almere, het Weerwater. Bestaande centrale stadsparken worden getoetst aan de hand van belangrijke punten uit de omgevingspsychologie. De conclusies hiervan dienen als basis voor verdere ontwikkeling van het Weerwater.

Figuur 1.02 Krantenartikel Park Hoge Weide

1.2 Probleemstelling/doelstelling

Er worden veel plannen gemaakt die in de realiteit niet uitvallen zoals ze op papier zijn bedacht. Tijd, inspanning en geld gaan verloren bij deze mislukte projecten en de herontwikkeling ervan. Om deze fouten bij de planvorming van het Weerwater en toekomstige projecten te voorkomen is onderzoek naar omgevingspsychologie nodig.

Dit verslag richt zich op de omgevingspsychologie van de buitenruimte in het algemeen en specifiek met betrekking tot centrale stadsparken. Onderzocht wordt hoe de inrichting van deze buitenruimte in kan spelen op de beleving van bezoekers. Hierdoor ontstaan plannen die in de realiteit goed functioneren. Dit is zeer belangrijk voor een centraal stadspark van de toekomst, omdat die het hart moet vormen van de stad en een fijne plek moet zijn voor haar bewoners.

1.3 Onderzoeksvraag

Dit onderzoeksrapport gaat in op de vraag; “ **Hoe kan de beleving van de gebruikers ingezet worden bij het ontwerpen van een centraal stadspark?**” Hierin wordt getracht antwoord te geven op de vraag waarop gebruikers hun beleving baseren van een park. Als er achterhaald is hoe dit gebeurt kunnen ontwerpers dit door middel van ontwerpmiddelen de beleving beïnvloeden van gebruikers.

Gezien het feit dat dit een verdiepend onderzoek is ten behoeve van de planvorming van het centrale stadspark van de toekomst van Almere, het Weerwater, is belangrijk om goed gefundeerd onderzoek te doen. Dit onderzoek begint zodoende met een literaire voorstudie over omgevingspsychologie die specifiek betrekking heeft op centrale stadsparken. Er resten nog veel vragen over hoe de beleving tot stand komt van gebruikers.

- **Welke factoren spelen een rol in de waarneming van een centraal stadspark?**
- **Hoe spelen deze factoren een rol in de waarneming van een centraal stadspark?**
- **Wat zijn de waarden binnen deze factoren?**

Deze vragen vormen de basis voor het onderzoek over omgevingspsychologie.

Tevens zal ingegaan worden op een aantal belangrijke terminologische begrippen die later terugkomen in dit onderzoek.

Hierbij behoort ook de betekenis van wat een centraal stadspark is. Zo krijgt u een beeld wat onder deze begrippen wordt verstaan en betekenen in dit onderzoek.

De conclusies vanuit de omgevingspsychologie zullen een basis vormen voor het toetsen van belevingen van mensen in centrale stadsparken. Onderzocht zal worden hoe deze factoren zijn toegepast in deze parken en hoe ze worden gebruikt. Ook zal onderzocht worden welk effect deze factoren hebben op de gebruikers. Uit deze verschillende onderdelen zullen conclusies worden gehaald in de vorm van ontwerpmiddelen. Ontwerpers en architecten zullen deze ontwerpmiddelen gebaseerd op de omgevingspsychologie kunnen gaan gebruiken voor hun eigen ontwerpen

1.4 Onderzoeksmethodiek

De wijze waarop in dit onderzoek gezocht wordt naar de beantwoording van de centrale vraag; “ Hoe kan de beleving van de gebruikers ingezet worden bij het ontwerpen van een centraal stadspark?” zijn een aantal op elkaar volgende stappen. Alle ten doelstelling naar boven te halen welke factoren de beleving beïnvloeden van mensen in centrale stadsparken. De eerste stap in dit onderzoek is een literaire voorstudie naar omgevingspsychologie. Onderzocht wordt of de kijk vanuit de psychologie een toegevoegde waarde heeft voor het ontwerpproces. De resultaten van deze literaire voorstudie worden getoetst in een aantal casestudies in centrale stadsparken. Deze centrale stadsparken verhouden zich qua gebruik, grote en ligging ten opzichte van de planvorming van het Weerwater in Almere in een zelfde mate. De resultaten van deze casestudies zijn hierdoor meetbaar ten opzichte van toekomstige te ontwerpen centrale stadsparken en het Weerwater in Almere.

1.5 Casestudy

In de casestudy worden de bevindingen van de literaire voorstudie getoetst. De casestudie is een intensief onderzoek naar verschillende aspecten (variabelen), met behulp van diverse typen gegevensbronnen.

Het gaat bij de casestudy niet als zodanig om de case als 'drager', maar om de bepaalde verschijnselen. In dit geval bepaald vanuit de omgevingspsychologie. Deze verschijnselen worden bestudeerd aan de hand van enkele cases. Hier zijn verschillende vormen voor te weten:

- als voorbereiding op of als verdieping van een ander onderzoek,
- ter verkrijging van voorbeelden, met de bedoeling die te gebruiken als didactisch hulpmiddel of ter overtuiging,
- om het bestaan van iets aan te tonen, of het feit dat iets mogelijk is, of het feit dat een bepaalde interventie een bepaald effect kan hebben,
- om een theorie of hypothese te toetsen (een algemene theorie of hypothese kan door één zorgvuldig bestudeerde case worden ontkracht),
- omdat men inzicht wil verkrijgen in de complexiteit van relaties tussen betrokkenen en/of tussen aspecten.

Om te kunnen komen tot interpretaties en conclusies zullen een aantal vergelijkende of toetsende elementen ingebouwd worden in de casestudy; respondenten bevragen, gegevensverzamelingsmethoden, en adopteren van onderzoeksmethodieken. Door meerdere cases te bestuderen zullen de conclusies van de casestudy worden versterkt.

1.6 Terminologie

Omgeving

(de(v.)) **1** omstreken: een landelijke, heuvelachtige omgeving
2 geheel van zaken en toestanden die iemand omringen, syn. entourage **3** nabijheid, buurt: wonen in de omgeving van.... (Van Dale)

Psychologie

(de(v.)) **1** dat gedeelte van de wijsbegeerte dat over de aard en de eigenschappen van de menselijke ziel handelt **2** wetenschap die zich bezighoudt met het onderzoek naar de determinanten van gedrag, syn. zielkunde. (Van Dale)

Omgevingspsychologie

(de(v.)) studie van het menselijk gedrag in relatie tot de natuurlijke en de door de mens gemaakte omgeving. (Van Dale)

Park

(het;-en) terrein bij of in een stad of dorp, dat men door beplanting met bomen en heesters tot publieke wandelplaats heeft ingericht: nationaal park, groot stuk terrein dat in zijn ongerepte natuurstaat wordt bewaard. (Van Dale)

Park

Parken en tuinen zijn vanouds het resultaat van een zoektocht naar contact met de natuur, zij het in een gecultiveerde en geromantiseerde vorm. (Spirn 1984) Het park als stedelijk element heeft een langdurige en gecompliceerde geschiedenis. (Steenbergen 1993) Tot en met de achttiende eeuw waren parken in West-Europa particulier eigendom. (Reh 1996) Pas in de negentiende eeuw ontstaat in Engeland voor het eerst het openbare park: een stuk grond dat speciaal aangelegd wordt voor publiek gebruik, te midden van stedelijke bebouwing. (Chadwick 1966; Ponte 1990; van Schendelen 1997) Ook in andere steden in Europa en de Verenigde Staten ontstonden grote stadsparken die ook thans nog wereldfaam genieten. (Tate 2001) Het eerste stadspark in Amsterdam was het Vondelpark, in 1877 aangelegd op particulier initiatief. (Wagenaar 1999) In Nederland zijn in de negentiende eeuw vele parken als wandelpark aangelegd, singelparken geheten, op voormalige vestingwerken of stadswallen, met toepassing van een decoratief

beplantingsassortiment en slingerende paden en vijvers volgens de beginselen van de landschapstijl. (Cremers 1981; Steenbergen 1997)

Dorpen kunnen wel een plantsoen of dorpsbos hebben, maar parken horen bij steden. In de twintigste eeuw zijn grote veranderingen opgetreden in het gebruik en ook in ideeën over de vormgeving. Mede onder invloed van de Duitse Volksparken – vooral ontworpen met het oog op de beoefening van sport en spel – ontstonden recreatieve parken zoals het Amsterdamse Bos. (Andela 1981; Steenbergen 1997) In de jaren zestig van de twintigste eeuw werd ter besparing op de oplopende onderhoudskosten ‘de beplanting slechts een middel tot omzoming en geleiding van functies zoals speelweiden, speelvijvers, sportvelden, wandel- en fietspaden, trimroutes’. Zo veranderde het park van een plek voor genietend flaneren in een utilitaire ruimte. (Boersma 1991) Mede als reactie hierop – maar ook op grond van een algemeen gegroeid milieubewustzijn – werden in de jaren zeventig van de twintigste eeuw meer natuurlijke beelden in het park- en plantsoenontwerp geïntroduceerd, die een geheel andere aanpak van ontwerp en beheer vereisten. Beplantingen werden grotendeels vervangen door seminatuurlijke vegetaties. (le roy 1973; Ruff 1979; Hough 1995) Hoewel de introductie van deze nieuwe natuurbeelden zal leiden tot een veranderd esthetisch ideaal (Koh 1982), bestaat het gevaar dat de intrinsieke ruimtelijke, sociale en esthetische kwaliteiten van onze erfenis aan stadsparken genegeerd wordt. Er ontstaat daardoor toenemende afstand tussen natuur en cultuur. (de jong 1997)

Tegenwoordig is het begrip ‘park’ niet meer eenduidig. Er zijn vele soorten parken en parksystemen, functionerend als groen oase, buffer of zone, enzovoorts. (Huet 1993; Guinée 2000) Parken kunnen als groene enclaves in een stedelijk gebied liggen maar ook de binnenstad verbinden met zijn buitengebied. (Tummers 1997) De parkgordel, zoals in Rotterdam-Zuid, dient als overgang van stad naar landschap. (Louwerse 1993)

De behoefte bestaat om het park nadrukkelijk als stedelijke voorziening vorm te geven, waarbij de stedelijke cultuur als inspiratiebron dient. Verwijzing en symboliek worden daarmee

belangrijk. (Geuze 1993) Postmoderne vormgevers houden zich bezig met decompositie, montage, dynamiek, demontage, transformatie, vormschema's en betekenislagen. (van der marel 1991) Sommigen vinden dat parken anders moeten, ze moeten 'verstenen', zoals dat past bij stedelijke openbare ruimten. (Mutsaers 1991; van Rooijen 1984) De afname van de openbare veiligheid versterkt ook de behoefte aan een sterkere vervlochtenheid van openbare ruimten om succesvol te kunnen functioneren. (Jacobs 1972; Broadbent 1990)

Het themapark wordt tegenwoordig steeds belangrijker, niet allen binnen bepaalde terreingrenzen. Zo krijgen oude binnensteden steeds meer kenmerken van themaparken waar toeristen nieuwsgierig langs de woningen van de autochtonen trekken. (Metz 2002) Maar ook in opkomst is het park dat tegemoet komt aan de behoefte aan contemplatie in de vorm van natuurbeleving. Hier voeren ecologische beginselen in aanleg en beheer de boventoon. (Koster 1994) Er is bij dergelijke strevingen wel een gebrek aan aandacht voor de reële behoeften van bewoners en gebruikers. Het gevoel van verbondenheid met openbare ruimten is nu eenmaal bepalend voor het succes ervan. (Dettingmeijer 1991) De toekomst van het park vergt daarom heel bewuste keuzen over het gebruik en de maatschappelijk betekenis, zoals verwoord in de begrippen natuur, cultuurpark, pretpark, themapark, recreatiepark, enzovoorts. (Pohl 1995; Metz 2002) (Lexicon van de tuin- en landschapsarchitectuur)

Stad

(de; steden) **1** (veroud.) woonplaats **2** (ommuurde) plaats die een eigen administratieve eenheid, bestuurs- en rechtskring vormde, volgens een bepaald, aan haar verleend recht, een privilege, afgescheiden van en in tegenstelling tot het landschap **3** grote samenhangende bebouwing, ingedeeld in straten; in economisch-geografische zin een centrum waarop economische krachten gericht zijn, waar zij samenkomen en vanwaar zij uitgaan **4** (meton.) stadsbevolking **5** (meton.) stadsbestuur. (Van Dale)

Stadspark

(het) door de stad onderhouden openbaar park. (Van Dale)

Centraal

(bn.) **1** in het midden gelegen: een centraal punt, het middelpunt vormen, op de eerste plaats komen, alle aandacht krijgen **2** het middelpunt vormen vanwaar werkingen uitgaan of waarin zij samenkomen. (Van Dale)

Centraal stadspark

Een Park centraal in de stad gelegen in of nabij het hart van de stad. Een ontmoetingsplek voor alle inwoners, dé plek waar het gebeurt. Een groene oase in dat deel van de stad dat het dichtst bebouwd is en waar groen het minst vertegenwoordigd is. Een park gericht op zijn gebruikers en veel minder op ecologische waarden.

Toekomst

(de(v.);-en) **1** tijd die nog komen moet **2** gunstige vooruitzichten **3** toekomstig (levens) lot. (Van Dale)

Centraal stadspark van de toekomst

Een centraal stadspark ingericht met het oog op toekomstige ontwikkelingen. Ontwikkelingen die in de nabije toekomst zullen gaan plaatsvinden zijn bijvoorbeeld stijgend ecologisch bewustzijn (duurzaamheid) en vergrijzing. ▸

2. Literaire voorstudie

2.1 Inleiding

Bij deze literaire voorstudie is veel gebruik gemaakt van de boeken *Hoe beleven wij onze omgeving* van J.F. Coeterier en *Environmental Psychology* van P.A. Bell, J.D. Fisher en R.J. Loomis. Beide boeken zijn toonaangevend en worden veel gebruikt binnen de omgevingspsychologie. Veel van de kennis in dit hoofdstuk komt dan ook uit deze twee boeken.

De gebruikers van de openbare ruimte zijn de mensen, maar staat de mens wel centraal bij het ontwerpproces voor deze openbare ruimte? Voor een onderbouwd ontwerp wordt eerst de te ontwerpen buitenruimte geanalyseerd, zoals de historie, bodemgesteldheid, aanwezige ruimtelijke indeling, maar staan de toekomstige gebruikers ook centraal in deze analyse? Houden ontwerpers rekening met hoe de gebruikers de openbare ruimte gaan waarnemen, beleven en wat ze er van verwachten? Wat het effect is van de ruimte op de gevoelens van de gebruikers en hoe zij deze hierdoor gaan gebruiken? Kortom hoe denken ontwerpers bij het ontwerpen van openbare ruimte versus de toekomstige gebruikers?

Ontwerpen moeten aan veel eisen voldoen, en altijd binnen bepaalde grenzen, de randvoorwaarden. De eisen van deze randvoorwaarden worden bepaald door de opdrachtgever, maar veelal zijn deze ook afkomstig van de ontwerper zelf. Ze gaan over veelal praktische zaken zoals: kosten, aanleg, onderhoud, functies en gebruik, materiaalgebruik, vorm, kleur en afmetingen. De eisen kunnen onderverdeeld worden in drie onderdelen: eisen over constructie en onderhoud, eisen over functionaliteit en gebruik en eisen over esthetiek en schoonheid. De ontwerper begint aan een opdracht met een analyse. De analyse is het onderscheiden van eisen en randvoorwaarden en het identificeren van middelen die beschikbaar zijn om aan de eisen te voldoen. Een opdracht omvat meestal veel verschillende eisen en na een goede analyse van de opdracht komen nog meer eisen naar voren. In het begin van de opdracht is het dus belangrijk om het programma van eisen zo compleet mogelijk te maken. De taak van de ontwerper is moeilijk, het is lastig om aan alle eisen te kunnen voldoen, vooral omdat deze veelal

tegenstrijdig kunnen zijn.

Het identificeren van eisen is eigenlijk het vinden van de problemen die moeten zijn opgelost in het uiteindelijke ontwerp. Veelal moet de ontwerper de problemen zelf identificeren, omdat ze door de opdrachtgever niet duidelijk worden genoemd.

In de dagelijkse praktijk maken ontwerpers het ontwerp niet alleen. Ontwerpers schakelen bij onderdelen van een opgave specialisten in. Deze krijgen de opdracht van ontwerpers om onderzoek te doen naar een bepaald vraagstuk, dat de ontwerper heeft onderscheiden tijdens de analyse van de opgave. De specialist bekijkt de opdracht vanuit zijn vakdiscipline en geeft advies aan de ontwerper over hoe zij met een bepaald vraagstuk om moeten gaan. Het inschakelen van de ene specialist ligt meer voor de hand dan van de andere. Het inschakelen van expertise op het gebied van constructie, fundering, installatietechniek of calculatie wordt al wel gedaan. Een andere specialisme lijkt iets minder voor de hand liggend, zoals op het gebied van het gedrag en de beleving van gebruikers en bewoners.

Wat ontwerpers zouden kunnen doen is een omgevingspsycholoog betrekken bij dat deel van hun project, dat te maken heeft met waarneming, gedrag en beleving. Die specialist kan dan een analyse uitvoeren en een advies geven. Om te beginnen over wat de problemen in de opdracht zijn met betrekking tot waarneming, beleving en gedrag. Op deze manier is het wel degelijk mogelijk om ook de relevante problemen die de opdracht bevat, te identificeren. Vervolgens is het mogelijk om tijdens het ontwerpen beter gefundeerde beslissing te nemen en ontwerpen kunnen beter worden geëvalueerd. De omgevingspsycholoog kan er ook voor zorgen dat er meer oog is voor doelgroepen en hun behoeften en de invloed van omgeving op gedrag en omgekeerd. Met andere woorden, samen met een specialist op het gebied van omgevingspsychologie kunnen ontwerpers beter problemen identificeren, betere beslissingen nemen en beter evalueren.

2.2 Omgevingspsychologie

Omgevingspsychologie is die richting van de psychologie die zich bezig houdt met de relatie tussen mens en omgeving zoals die psychisch ervaren wordt. Zowel met invloed van de omgeving op mensen als met de invloed van mensen op de omgeving. Als de mens het subject is en de omgeving het object, gaat het om de relatie tussen de objectieve, fysieke verschijnselen om ons heen (onze omgeving) en onze subjectieve beleving daarvan. Belangrijk is dat de beleving weliswaar subjectief is, maar dat daar best objectief ware dingen over gezegd kunnen worden, verifieerbaar en toetsbaar.

Omgevingspsycholoog J.F. Coeterier heeft onderzoek gedaan naar de beleving tussen omgeving en de mensen en heeft deze wisselwerking geformuleerd in een schema, zie schema 2.01. Deze worden nog nader besproken. Om een beeld te schetsen: er is een tweezijdige relatie tussen gedrag en omgeving, actief en recreatief. Voor elk gedrag is een omgeving en in elke omgeving passen bepaalde gedragingen wel en andere niet. Omgeving en gedrag heeft een relatief verband; gedrag komt voort uit de beleving van de omgeving.

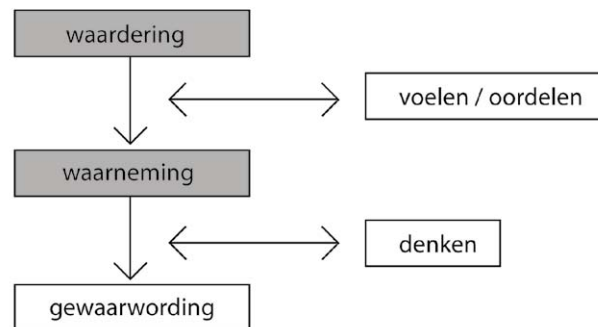
Deze relatie is niet sterk bepaald. Het is niet zo dat een omgeving het gedrag vastlegt of volledig programmeert. Dit varieert per omgeving, de ene omgeving vereist een strikter gedrag dan de andere. Ook hoeft de wisselwerking niet gelijkwaardig te zijn, maar voor iedereen geldt dat gedrag mede bepaald wordt door de omgeving. Daarom kan iemands gedrag in het dagelijks leven niet begrepen worden zonder begrip van zijn omgeving. Worden gedrag en omgeving losgekoppeld bij iemand, dan wordt er gesproken van een gedragsstoornis.

De hokjes in figuur 2.01 hebben twee kanten, gerichtheden of werelden. Deze zijn belangrijk in de omgevingspsychologie. De fysieke wereld die je objectief waarneemt is de omgeving, bijvoorbeeld sloot, weg, een kleur of een geur. De subjectieve wereld is een denkbeeld, een impuls, een gevoel. De twee werelden ontmoeten elkaar in de waarneming, vanaf dat punt vindt een wederzijdse doordringing van de twee werelden plaats. Maar tussen een geur en een gevoel bestaat geen eenvoudig verband. Een geur kan bij verschillende mensen verschillende gevoelens oproepen, afhankelijk van de omgeving, wat iemand aan het doen is, zijn herinneringen. Dit is de eerste 'wet' in de omgevingspsychologie: uiterlijke verschijnselen zijn niet eenvoudig of eenduidig te vertalen in innerlijke ervaringen, en vice versa. De verhouding tussen de binnenwereld en buitenwereld culmineert in beleving. De beleving staat centraal in de omgevingspsychologie.

2.3 Gedrag

Figuur 2.01 Schema Coeterier

Figuur 2.02 Schema van gewaardering tot waardering

Verschillen of overeenkomsten tussen mensen, of groepen mensen, zijn onder te verdelen aan zowel de object- of aan de subjectkant van figuur 2.01. Als gekeken wordt naar de objectkant gebeurt dat op basis van persoonlijkheidskenmerken of karaktereigenschappen van mensen, zoals introvert-extravert. Bij de objectkant wordt gekeken naar het gedrag, bijvoorbeeld leefstijlen of recreatiepatronen. Motivatie voor gedrag komt voort uit belangen of interesse die mensen hebben in een omgeving. Deze bepalen dus ook de waarneming en waardering van de omgeving.

De werking van gedrag is al vroeg in de ontstaansgeschiedenis van psychologie beschreven (Hull). Bij het beschrijven van iemands gedrag is belangrijk vanuit welk motief iemand wat doet. Elk gedrag is namelijk gemotiveerd, niet-gemotiveerd gedrag is een zinloze bezigheid. Motief betekend letterlijk dat wat ons tot handelen aanzet, wat ons in beweging zet. Motieven van gedrag kunnen aandriften, begeerte, behoefte, drijfveren, impulsen, verlangens en zin in iets hebben zijn. Motieven van gedrag komen voort uit de wil van de mensen, of zijn uitingen van de wil, het willen stuurt ons handelen.

Een voorwaarde voor uitingen van gedrag zijn dat lichaam en geest geactiveerd zijn, in staat van paraatheid. Aandacht en arousal zijn belangrijke kenmerken hierbij. Ander synoniemen voor arousal zijn prikkeling, activatie, stimulatie. Motieven van gedrag kunnen arousal opwekken, anderzijds kan ook de omgeving arousal opwekken, wat weer kan leiden tot motieven voor een bepaald gedrag. De Amerikaanse psycholoog Berlyne heeft verband kunnen leggen tussen arousal en de emotionele waardering van een omgeving. Dit noemde hij later de hedonische waarden. Positieve arousal verbond hij met lustgevoelens en negatieve arousal met onlustgevoelens. Gedrag van mensen is gericht op het vermijden van negatieve lust en opzoek naar de positieve lust, toegepast op de omgeving(Jung's libidoprincipe).

2.4 Gewaarwording

Hoe neemt de mens eigenlijk zijn omgeving waar, hoe komt het dat hij ziet en herkent, bomen ziet in plaats van groene en bruine vlekken? Dit proces bestaat uit twee delen, sensation (prikkel, gewaarwording) en perception (beleving, ervaring, vergelijking). Sensation of gewaarwording zijn de prikkels die binnenkomen, kleurvlakken die je ziet, tonen die je hoort en geuren die je ruikt. Perception is het denken over de gewaarwording, het vergelijken met eerdere belevingen en ervaringen. Zo worden bepaalde bruine en groene vlakken herkend als bomen en andere als struiken.

Er zijn een aantal elementen in een omgeving die waargenomen worden door onze zintuigen, zoals: distance, size, location en perception of movement.

De eerste drie van deze elementen hebben te maken met gewaarwording op één moment, bij de laatste speelt ook het verlopen van tijd een rol.

Er zijn natuurlijk nog andere elementen te bedenken, zoals kleur en vorm, maar gekozen is voor deze meer ruimtelijke elementen om onze gewaarwording te verduidelijken. Hieronder is te zien hoe met het gebruik van verschillende zintuigen deze elementen worden waargenomen.

Distance/Depth (afstand/diepte)

Zicht, Binocular (twee ogen)

- 15-20ft scherpstellen, hoe bewegen de ogen ten opzichte van elkaar om scherp te kunnen stellen.
- Het verschil in beeld dat binnenkomt per oog. Het rechter en linker oog zien net iets anders, hoe groter het verschil hoe dichterbij.

Zicht, Monocular (één oog)

- Size: objecten dichtbij nemen over het algemeen meer ruimte in op ons netvlies dan objecten ver weg en lijken dus groter.
- Texture: hoe goed zien we de textuur die we weten dat er is (bij bijvoorbeeld een bakstenen muur). Is een object ver weg dan is dit over het algemeen minder goed zichtbaar dan bij een object dichtbij.
- Linear perspective: parallelle lijnen die lijken te

- versmallen richting de horizon geven diepte weer.
- Shadowing: als je weet waar het licht vandaan komt kun je aan de hand van schaduwen zien waar objecten zich bevinden in de ruimte ten opzichte van elkaar.
- Aerial perspective: objecten verder weg hebben een minder felle kleur door diffusie van het licht.
- Overlap: als objecten overlappen staan ze voor of achter elkaar.
- Movement perspective: objecten verder weg lijken langzamer te bewegen
- Height in the visual field: hoe hoog bevinden objecten zich in je gezichtsveld, over het algemeen geldt hoe hoger, hoe verder weg.

Gehoor

- Harde geluiden zijn over het algemeen dichtbij.
- Verre geluiden klinken vaak onduidelijker.
- Echo's vertellen je waar objecten zich bevinden.

Geur

- Wat je kunt ruiken is over het algemeen dichtbij.

Size (formaat)

Zicht

- Size: grote objecten nemen meer ruimte in op ons netvlies dan kleine objecten op dezelfde afstand.
- Texture: op grote afstanden is het nog mogelijk om meer textuur te zien op grote objecten dan op kleine.
- Linear perspective: grote objecten behouden perspectief beter op grote afstand dan kleine objecten.
- Shadowing: hoe groter het object hoe groter de afgeworpen schaduw.

Gehoor

- Grote objecten weerklaatsen meer geluid.

Location (locatie)

Zicht

- Prikkel komen bij verschillende receptoren binnen, beelden die zich links in het gezichtsveld bevinden komen bij de rechter hersenhelft binnen en andersom.

Gehoor

- Verschil in wanneer het geluid per oor aankomt, zo kun je horen waar het geluid vandaan komt.
- Door je hoofd te draaien kun je ook horen waar het geluid vandaan komt.

Geur

- Door je hoofd te draaien en te ruiken waar de geur het sterkst is kun je ruiken waar de geur vandaan komt en de bron ervan zich bevindt.

Perception of movement (gewaarwording van beweging)

Zicht

- Verschuiving van objecten in het gezichtsveld.

Gehoor

- Verschil in wanneer het geluid per oor aankomt, zo kun je horen waar het geluid vandaan komt en hoe het zich voort beweegt
- Verschillende geluidsvolumes per oor

Het gewaarworden van een bepaalde prikkel gebeurt niet altijd hetzelfde, het heeft alles te maken met andere prikkels die op dat moment op de zintuigen inspelen. Ook het verloop van de tijd heeft een invloed op het gewaarworden van prikkels. In de literatuur wordt dit verduidelijkt aan de hand van de begrippen habituation/adaptation (gewenning/aanpassing) en change (verandering). Hieronder worden deze begrippen verder uitgelegd.

Habituation/Adaptation (gewenning/aanpassing)

Is een prikkel constant aanwezig, dan wordt de reactie erop steeds minder.

- Je zintuigen reageren er minder op, worden er minder gevoelig voor
- Het is je aandacht minder waard, je weet toch al wat het is

Voorspelbaarheid van de prikkel is hierin erg belangrijk, je went sneller aan een constante prikkel dan aan een prikkel met intervallen (regelmatig/onregelmatig).

Change (verandering)

Prikkels kunnen ook veranderen in de tijd, ze kunnen intenser worden of juist afzwakken. Als de mens zich aanpast aan veranderingen, hoe wordt je die dan nog gewaar? Dit gebeurt pas als het verschil in intensiteit van de prikkels een bepaalde waarde heeft. Deze waarde is afhankelijk van de intensiteit van de prikkel. Is een prikkel niet zo sterk, dan hoeft deze minder heftig te veranderen om het gewaar te worden.

Ook de snelheid waarmee een prikkel verandert bepaalt of de zintuigen deze verandering gewaar worden. Veranderen prikkels erg snel, dan is dat beter gewaar te worden dan wanneer de verandering langzaam plaatsvindt.

Zoals hierboven te lezen is kan een mens en zijn zintuigen wennen en zich aanpassen aan een prikkel. Zo ook aan het geheel van prikkels waaruit een omgeving is opgebouwd.

Klassieke conditionering positief/negatief associeren
Op een bepaalde plek zijn ook altijd negatieve prikkels aanwezig, dus horen die negatieve prikkels bij die plek en alles wat er met die plek wordt geassocieerd

Voorbeeld: Een schoolomgeving waar altijd een vieze geur hangt zal op zijn scholieren een negatieve indruk achterlaten, niet alleen ten opzichte van het schoolgebouw, maar ook ten opzichte van school en educatie in het algemeen.

Instrumentele conditionering voordeel en nadeel
Als er op een bepaalde plek op een bepaald moment positieve prikkels zijn wordt die plek prettig ervaren en is de kans op terugkeer groter.

Voorbeeld: Een park waar een popconcert wordt gehouden zal bij de bezoekers van dat concert een positieve indruk achterlaten als het concert ze bevalt, maar juist een negatieve indruk als het erg slecht was.

2.5 Waarneming

In figuur 2.1 staan waarneming en gedrag naast elkaar, dit betekend niet alleen dat de waarneming het gedrag stuurt, maar ook dat ons gedrag bepaalt wat we waarnemen. Waarnemen zelf is al gedrag.

De overgang naar waardering vindt plaats middels betekenisverlening, de overgang naar gedrag middels de handelingsgefundeerdheid van de waarneming, eveneens een vorm van betekenisverlening, namelijk verleend door het gedrag. In onze culturele omgeving geldt ook dat elk gedrag daarin, onder normale omstandigheden is aangepast. Er kan gezegd worden dat een culturele omgeving bepaald gedrag aanmoedigt of vergemakkelijkt en ander gedrag aanmoedigt of bemoeilijkt (Kurt Koffka).

Als mensen hun omgeving waarnemen zien zij alles in een geheel waaraan ze vervolgens betekenis toekennen. Hoe groter en stabielere die gehelen zijn, hoe gemakkelijker we leven. Er is een grote voorkeur tot het zien van grote gehelen. Mensen stellen hun gedrag steeds aan, aan de omgeving waarin zij zich begeven. Als men zich op een grens of overgang tussen verschillende omgevingen bevindt, zal het gedrag zich opnieuw instellen en nagaan als we ons gedrag moeten aanpassen. Het geheel bepaalt de plaats en de functie van het element en daarmee zijn betekenis en waardering. Omgeving staat in het teken van gebruik, hierdoor zal het ook veranderen als er een ander gebruik gaat plaatsvinden.

2.6 Waardering

Het proces van waarderen begint zodra we aan de geïnterpreteerde waarneming impliciet of expliciet een waarde toekennen. Pas na de betekenisverlening kan waardering plaatsvinden, de betekenis van iets bepaalt voor iemand de waarde ervan (zie figuur 2.03). Die waarde kan positief, negatief of neutraal zijn. Een neutrale waarde wil zeggen: positief noch negatief, voorlopig en onder de gegeven omstandigheden. Dit is iets anders dan geen waardering. Een neutrale waarde is het resultaat van een waarderingsproces.

Aan waardering van een omgeving zitten twee kanten: hoe anderen met de omgeving omgaan en hoe men zelf met de omgeving kan omgaan, een collectief-maatschappelijke en een individueel-persoonlijke kant. De omgang van andere in de omgeving heeft invloed op hoe je zelf de omgeving waardeert.

Het karakter van een eenheid (object, omgeving, etc.) wordt ook wel identiteit genoemd. Het begrip identiteit kan leiden tot complicaties, het is niet eenduidig te bepalen. Soms is afgrenzing van de eenheid moeilijk. Delen kunnen een totaal verschillend karakter hebben, met een eigen structuur en een eigen functie en met geheel eigen beleevingsmogelijkheden, terwijl hun combinatie toch als eenheid wordt beleefd. Identiteitsbepaling kan veroorzaakt worden doordat er in een gebied krachten werken van een verschillend niveau en een verschillende herkomst, die elk tot een eigen structuur leiden. Lokale en (inter)nationale krachten kunnen het karakter van een omgeving bepalen.

De dragers van de identiteit kunnen ook een probleem vormen en dan zijn dit niet de beelddragende maar functionele dragers. Kenmerkend voor eenheidsbeleving van een omgeving is niet alleen een zekere stabiliteit in een ruimte maar ook in tijd, dat het gedurende langere tijd blijft bestaan. In het beleid heet dat duurzaamheid.

Het gebruik bepaald het omgevingstype en hoe het is ingericht. Gebruik is de kracht van een omgeving zijn vorm en dynamiek geeft. Een ander belangrijk aspect bij gebruik is de gebruikersintensiteit van een omgeving, of het er druk of rustig is. De aanwezigheid van voorzieningen is een indicatie voor een hoge gebruikersidentiteit. Deze voorzieningen bepalen mede de waardering. Een te hoge of lage gebruikersintensiteit kunnen beide negatief effect hebben op de waardering van een omgeving, te hoog eerder dan te laag. Te druk en te vol wordt geassocieerd met lawaai, vervuiling, baldadigheid, vandalisme en onveiligheid. Te stil en te leeg kan ook geassocieerd worden met onveiligheid. Normen van mensen over wat te druk of te stil is, variëren echter sterk. Er zijn mensen die drukke en stille plaatsen juist opzoeken en dan is het niet gauw te druk of te stil.

Natuurlijkheid

De beleving van natuurlijkheid in een landschap wordt algemeen erg op prijs gesteld. Er blijken wel verschillen te zijn in wat mensen verstaan onder natuurlijkheid. Een omgeving is in de eerste plaats natuurlijk, als hij de indruk geeft spontaan gegroeid te zijn en daarbij een organisch geheel vormt. Dit is het geval als dingen goed ingebed zijn in hun omgeving en daarmee een harmonisch geheel vormen. De wijze van groei met de daarbij specifieke uitstraling komt voort uit de aanleg en inrichting van een omgeving. Natuurlijk is: niet strak en recht, niet in vierkante blokken met rijen uniforme elementen, bijvoorbeeld vakken bos met allemaal dezelfde bomen in rechte rijen. Dan is te duidelijk te zien dat die omgeving kunstmatig is aangelegd. Bij natuurlijk hoort ook het gebruik van natuurlijke materialen, zoals hout en baksteen. Die materialen leven, terwijl gebouwen van beton vaak als dood ervaren worden.

Te weinig natuurlijkheid wordt negatief gewaardeerd. Zo'n omgeving leeft niet, die is steriel, onvruchtbaar en dood. Als er daarentegen te veel natuurlijkheid is kan deze negatief gewaardeerd worden als zijn de ruig en wild.

Ruimtelijkheid

Dit is voor mensen veel meer dan de maat van de ruimte. Het is de hele ruimtelijke opbouw, de ruimtelijke ordening van een omgeving. Zo dragen tot de beleving van ruimtelijkheid bij (Coeterier 1994):

- de hoogte van de wanden,
- de complexiteit of samengesteldheid van de wanden,
- de aard van bodembedekking,
- kleuren en de hoeveelheid licht,
- de aanwezigheid van losse elementen.

Naarmate de wanden hoger en complexer zijn, de bodembedekking complexer, de kleuren donkerder en een aantal losse elementen groter, wordt een ruimte als kleiner ervaren. Een ruimte met hoge, donkere wanden wordt als kleiner ervaren dan dezelfde maat ruimte met lage, lichte wanden. Daarnaast spelen ook nog de aanwezigheid van reliëf, zoals dijken en duinen, en de opstelling van elementen in de ruimte, hun patroon, een rol in de ruimtebeleving. Een goede interne structurering van de ruimte kan bijdragen aan een goede beleving.

Samen leiden deze componenten tot een totaalindruk van ruimtelijkheid, die echter grotendeels onbewust tot stand komt. De geheelwaarneming komt tot stand door de werking van vele componenten die geïntegreerd worden tot één totaalindruk. Ook bij de ervaring van ruimtelijkheid is de totaalindruk primair en wordt hij niet achteraf gevormd door een min of meer bewust optelling van deelindrukken.

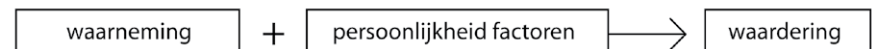
Kaplans

Zij hebben onderzoek gedaan naar de waardering van het landschap aan de hand van foto's van landschappen. Deze hebben ze door mensen laten classificeren op verschillende thema's als similar-dissimilar en like-dislike.

Na er wiskundige technieken op los te hebben gelaten kwamen er uit deze tests zes factoren waarmee de voorkeuren voor de omgeving voorspeld kunnen worden:

Coherence (samenhang)	meer is beter
Texture (textuur)	gladder is beter
Identifiability (herkenbaarheid)	groter is beter
Spaciousness (ruimtelijkheid)	groter is beter
Complexity (complexiteit)	meer is beter
Mystery (mysterie)	meer is beter

Waardering op deze punten verschilt per persoon en heeft alles te maken met de achtergrond van mensen en waar ze aan gewend zijn. De waardering van de omgeving gebeurt grotendeels onbewust en daarbij zijn een aantal factoren erg belangrijk. Het is een wisselwerking tussen omgeving en de mens, zie figuur 2.03.

Figuur 2.03 Schema betekenisverlening van een waardering

2.7 Conclusies

De uitgangspunten van de omgevingspsychologie, die zijn opgesteld door S. Kaplan en R. Kaplan, zijn geadopteerd voor dit onderzoek. Zij hebben achterhaald op wat voor basis gebruikers hun omgeving waarderen en beleven. Met deze gegevens kunnen meetbare waarderingen worden achterhaald, waarom gebruikers juist wel of juist niet hun omgeving waarderen op verschillende factoren.

Belangrijk in een onderzoek is dat aan de onderzoeksresultaten meetbare waarde zijn gekoppeld, zodat deze onderling te vergelijken zijn. Zodoende is de onderzoeksmethodiek van de Kaplans geadopteerd. De uitgangspunten waarop mensen hun omgeving waarderen en beleven zijn goed inzetbaar voor de hierop volgende casestudy.

3. Casestudy

3.1 Inleiding

Nu de belangrijke belevingskwaliteiten van omgevingen gevonden zijn (Kaplan), is de volgende vraag: wat hebben ontwerpers en planners daaraan, hoe kunnen die kwaliteiten nu worden toegepast? Hoe kan de belevingskwaliteit getoetst worden in centrale stadsparken? Hierbij moeten verschillende disciplines elkaar ontmoeten, omgevingspsychologie en ontwerp.

De belevingskwaliteiten zullen worden getoetst in verschillende centrale stadsparken die voldoen aan de selectiecriteria van dit onderzoek. De selectiecriteria die zijn gehanteerd in dit onderzoek zullen worden toegelicht in paragraaf 3.2. Een aantal centrale stadsparken voldeden aan de selectiecriteria; Tiergarten (Berlijn) en Hyde Park (Londen) en Regent's Park (Londen) en het Vondelpark (Amsterdam). Deze vier vormen samen de cases voor de casestudy.

De hoofdroute door het park vormt de basis waarop de beleving van de gebruikers worden gemeten. Deze route gaat langs de interessante plekken van een park en geeft zo een goed beeld van het gehele park. De belevingskwaliteiten worden gecombineerd met een afgeleide systematiek van de "Serial Vision" van Gordon Cullen. De systematiek "Serial Vision" staat voor een reeks van ruimtelijke tekeningen die voortkomen uit een gekozen route. Deze methode wordt in dit onderzoek op twee manieren toegepast. In de eerste plaats op de hoofdroute, hier worden in plaats van series tekeningen, zoals Gordon Cullen heeft gedaan, fotoseries gemaakt. Op de tweede plaats door geselecteerde foto's over te tekenen en die op die manier te analyseren.

Foto's maken

Deze foto's zijn panoramafoto's van 180 graden breed in de looprichting van de route, omdat de foto's via deze manier op objectieve wijze zijn genomen. Zo blijft het een objectief onderzoek. Er zijn twee reeksen panoramafoto's gemaakt, één met een vaste interval tussen de foto's van 190 tot 330 meter afhankelijk van de lengte van de hoofdroute (●) en één op ruimtelijk interessante plekken (■). De reeks met de vaste interval is meetbaar ten opzichte van de andere parken. De intervallen tussen de foto's bij de tweede reeks zal variëren afhankelijk van het aantal interessante plekken langs de hoofdroute. De niet meetbare variant is een extra check om te controleren of er belangrijke elementen gemist zouden worden op de hoofdroute door de vaste meetbare intervalreeks.

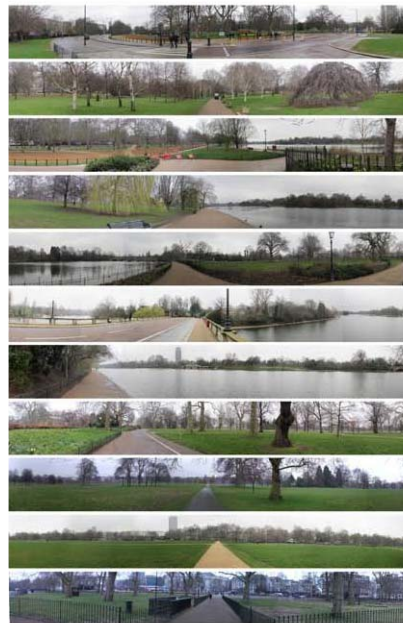
Foto's selecteren

De twee reeksen foto's per park vormen de basis voor een enquête waarin passanten deze foto's zullen beoordelen. Door middel van deze enquête is beoordeeld door 23 passanten welke foto's mooi of lelijk zijn per park. De passanten waren vrij in het benoemen van het aantal foto's. Deze enquête is gehouden in de aula van de Hogeschool Van Hall – Larenstein te Velp onder personeelsleden en studenten met verschillende studieachtergronden (Bos – en Natuurbeheer, Land en Watermanagement en Tuin- en Landschapsinrichting). De mooi en lelijk genoemde foto's zijn geturfd in een schema. Hierna zijn de meest uitgesproken mooie en lelijkste foto's geselecteerd voor verdere uitwerking, zie bijlage 1. Daarnaast waren er ook een aantal foto's waar verdeeldheid over bestaat. Deze hebben evenveel positieve als negatieve waardering gekregen. Hierdoor zijn deze ook interessant om te onderzoeken door welke belevingskwaliteiten dat komt. Ook zijn er zes foto's die geen enkele keer een waardering toegekend hebben gekregen door de passanten. De zes foto's die geen enkele waardering hebben toegekend gekregen waren van twee parken, drie per park. Van deze zes foto's zijn er vier geselecteerd, twee per park, om ook te achterhalen door middel van de belevingskwaliteiten hoe het komt dat deze foto's geen waardering hebben gekregen van de passanten.

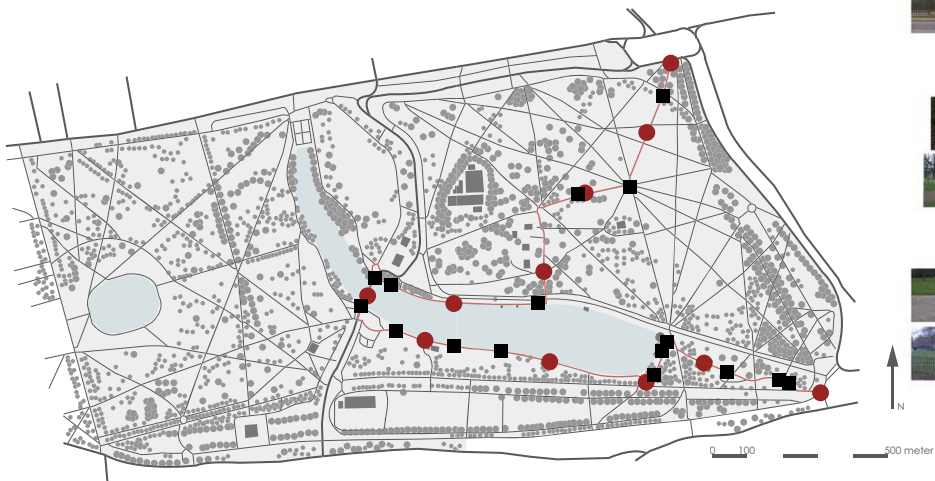

Foto's Vondelpark

Foto's Hyde park

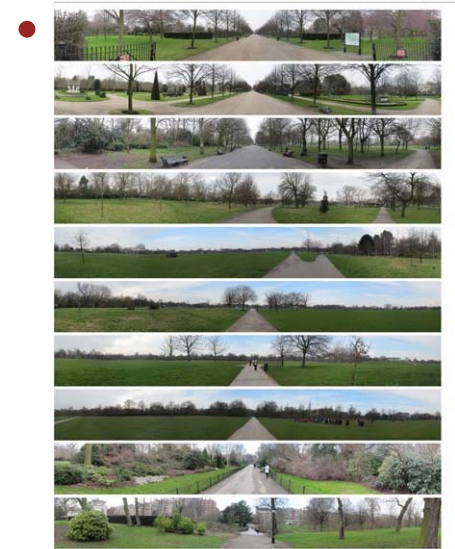

Foto's analyseren

Van alle geselecteerde foto's, mooiste, lelijkste, twijfel/verdeeld en nooit gekozen, zijn lijntekeningen vervaardigd. De lijntekening is de letterlijke vertaling van de foto naar een tekening en dient als basis voor het analyseren van de belevingskwaliteiten. Samenhang, textuur, herkenbaarheid, ruimtelijkheid, complexiteit en mysterie zijn de punten van de belevingskwaliteiten (Kaplans) waar de foto's op geanalyseerd worden, deze worden verder uitgelegd in paragraaf 3.3. Per kwaliteit wordt een waardering bepaald, om zo de foto's meetbaar onderling te kunnen vergelijken.

Ontwerpmiddelen

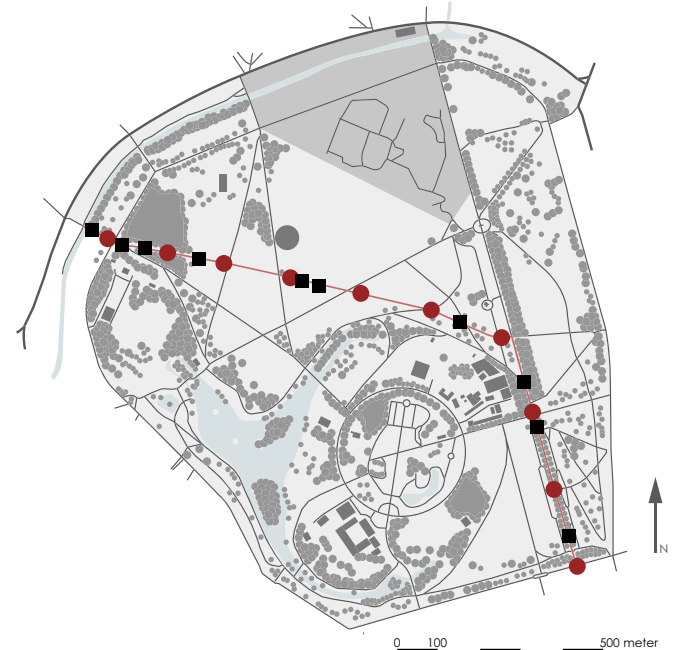
Aan de hand van alle analysetekeningen zijn conclusies getrokken waarom bepaalde beelden juist wel of niet aanspreken in de beleving van mensen. Deze conclusies worden vertaald naar ontwerpmiddelen die ontwerpers en architecten in kunnen gaan zetten in hun ontwerpen.

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

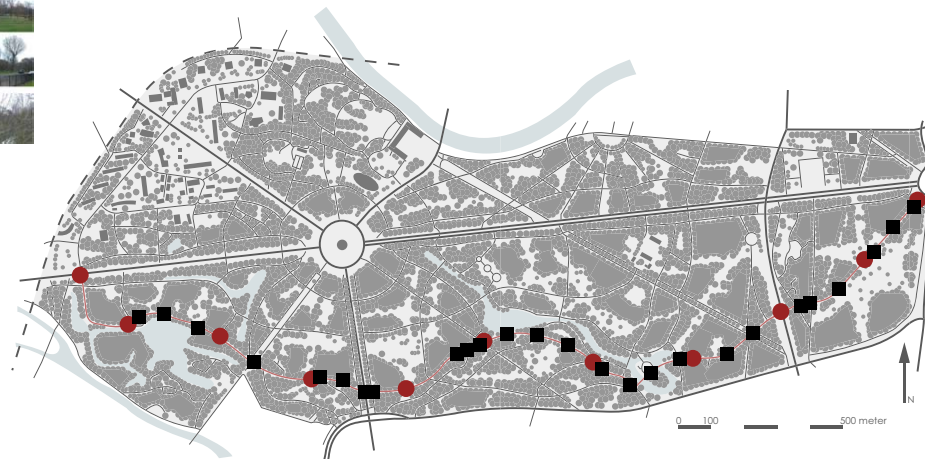
Figuur 3.01 Scorelijst geselecteerde foto's

Foto's Regent's park

Foto's Tiergarten

3.2 Selectiecriteria centrale stadsparken

Dit onderzoek is een verdiepingsslag naar de planvorming van het centrale stadspark van de toekomst van Almere, het Weerwater. Gezien het feit dat dit projectgebied der mate groot van omvang is, was het van belang om cases te selecteren die dit ook zijn. De cases moeten centraal gelegen zijn in de stad, in en/of in de nabijheid van het centrum gelegen zijn, hoofdpark ten opzichte van omliggende parken, toeristische trekpleister van de stad en een hoge gebruikersintensiteit hebben. In Nederland voldoet als enige centraal stadspark hieraan het Vondelpark in Amsterdam. Nederland heeft maar één echt centraal stadspark van enig formaat en daarom is gezocht naar andere parken in Europese steden in de nabijheid van Nederland. Hiermee zijn de cases meetbaar ten opzichte van de oorspronkelijke opgave gezien de verdiepende opdracht.

Matrix

Almere – Weerwater is een groot gebied dat ontwikkeld wordt tot centraal stadspark, maar het ligt in een stad met een laag inwonersaantal in vergelijking met de cases. Hyde Park, Regent's Park en Tiergarten zijn allemaal kleiner van oppervlakte en liggen allemaal in een stad van 3,6 tot 7,7 miljoen inwoners, terwijl Almere maar 190 duizend inwoners heeft (zie figuur 3.02). Ook al zal Almere doorgroeien in het bewonersaantal zoals beoogd is in het plan Schaalsprong van de gemeente naar een inwonersaantal van 350 duizend. Het blijft dan nog steeds een enorm centraal stadspark ten opzichte van het lage inwonersaantal. Opvallend feit is dat alle cases allemaal worden omsloten door brede en drukke infrastructurele wegen. Dit komt voort uit de historische groei van het park en de stad. Langs de randen konden deze wegen lange tijd nog uitbreiden in de richting van het park. Daarbij liggen de centrale stadsparken centraal in de stad en hierdoor transformeerde rustige wegen langs de parken in drukke verkeersaders van de stad. Het resultaat dat nu langs centrale stadsparken brede en drukke infrastructurele wegen liggen. In vergelijking met Almere – Weerwater en de cases is het verschil nog groot. Duidelijk terug te zien in de plattegronden is dat Almere een programmatisch gebouwde stad is en niet zoals de cases organisch zijn gegroeid of een moderne stad zijn. Het verschil is te zien dat de drukke verkeersaders op afstand van het park liggen en niet langs de randen liggen. Dit verschijnsel

kan alleen maar programmatisch bepaald zijn om Almere – Weerwater verkeersluw te maken en zo te behouden. De cases hebben in verhouding allemaal het meeste oppervlakte aan groene ruimte met een respectievelijk klein deel water. Daarentegen heeft het projectgebied Almere – Weerwater het grootste gedeelte oppervlakte aan water en een relatief klein deel groene ruimte.

3.3 Belevingskwaliteiten

Samenhang

Hoe verhouden de verschillende objecten/eenheden in het beeld zich tot elkaar, vormen zij aparte vlakken met strakke scheidingen (weinig samenhang, lage score) of mengen zij zich met elkaar tot een harmonieus beeld (veel samenhang, hoge score).

Textuur

Hebben de objecten/eenheden in het beeld een gladde textuur of juist een heel ruige. Hoe gladder de textuur (dus hoe minder eigenlijk) hoe beter het beoordeeld wordt, dus hoe hoger de score.

Herkenbaarheid

Zijn de objecten/ eenheden in het beeld gemakkelijk te herkennen, hebben ze een herkenbare opbouw, kun je de bomen bijvoorbeeld herkennen als een bos of juist als een laan (veel herkenbaarheid, hoge score), of vormen de bomen eigenlijk geen van beiden, maar ook niet echt solitaires of een andere herkenbare structuur (weinig herkenbaarheid, lage score).

Ruimtelijkheid

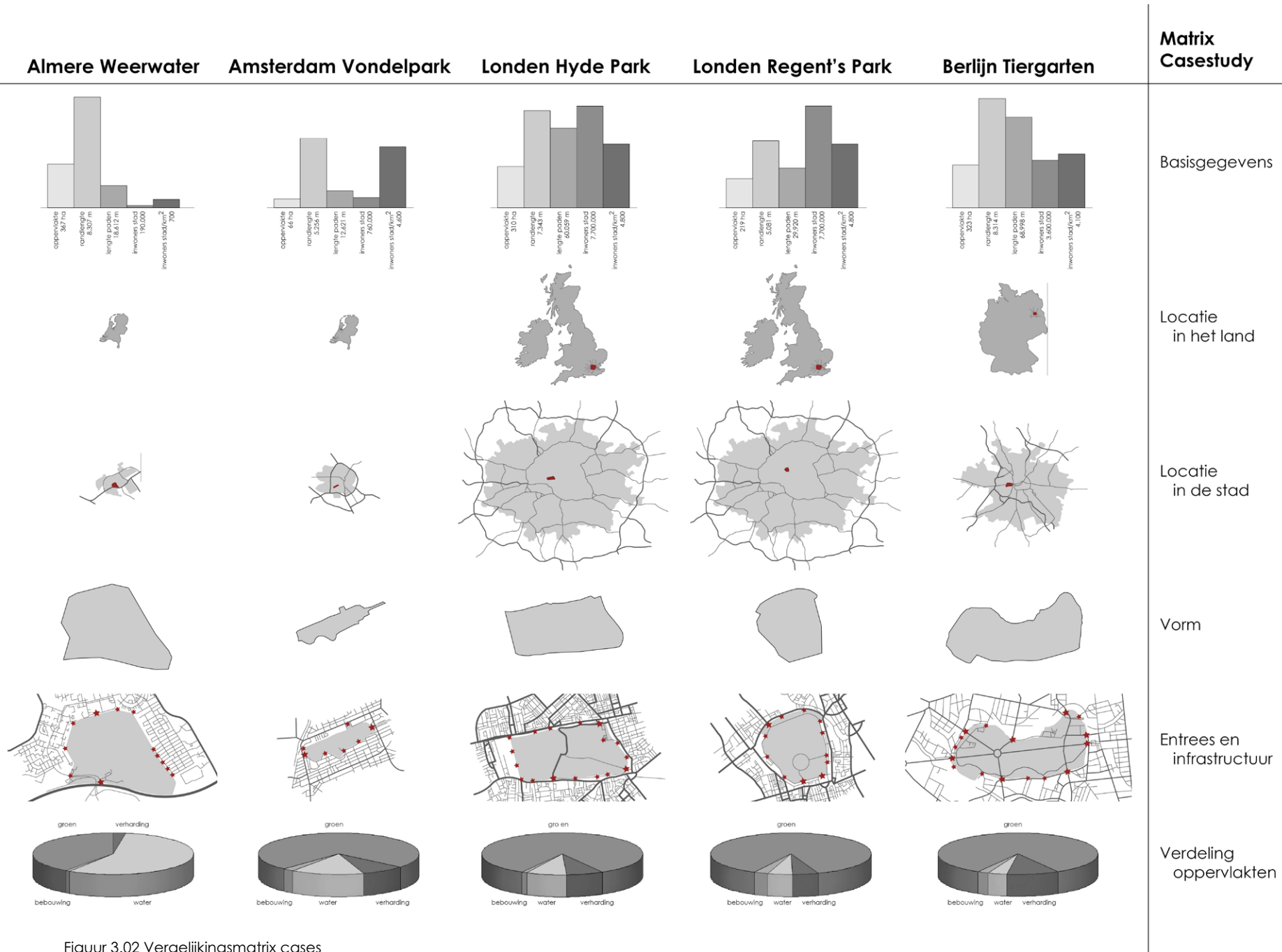
Is er veel ruimte te zien in het beeld (veel ruimtelijkheid, hoge score) of wordt het overheerst door massa's als bos en bebouwing (weinig ruimtelijkheid, lage score).

Complexiteit

Kennen de objecten/eenheden in het beeld een duidelijke, heldere, vaak saaie ordening (weinig complexiteit, lage score), of staat alles schijnbaar kris-kras door elkaar heen waardoor het beeld een langere blik vraagt (veel complexiteit, hoge score).

Mysterie

Bevindt er zich verborgen informatie in het beeld, die vragen oproept en bij een tweede of derde blik pas achterhaald kan worden (veel mysterie, hoge score) of is alles gelijk duidelijk en roept het beeld geen vragen op (weinig mysterie, lage score).

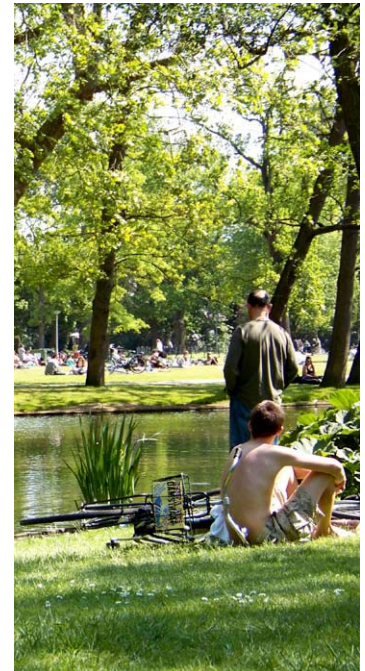
Figuur 3.02 Vergelijkingsmatrix cases

3.4 Vondelpark (Amsterdam)

Het Vondelpark is een langgerekt centraal stadspark in Amsterdam. Het park ligt in het stadsdeel Amsterdam Oud-Zuid, op de grens met het stadsdeel Oud-West. Het strekt zich uit van de Stadhouderskade tot aan de Amstelveenseweg. Het is vernoemd naar de dichter en toneelschrijver Joost van den Vondel, van wie een standbeeld in het park staat.

Het Vondelpark is ontstaan in 1864 toen een groep particulieren rond Christiaan Pieter van Eeghen (1816-1889), verenigd in de bouwonderneming Willemspark, het gebied aankocht. Het ontwerp van het park was van tuinarchitect Jan David Zocher. Het Vondelpark is ontworpen in de Engelse landschapsstijl. In 1865 ging het open voor publiek. Het werd aanvankelijk het Nieuwe Park genoemd. Nadat in 1867 in het park het standbeeld van Vondel werd geplaatst, ging het park al snel "Vondelpark" heten. Dit werd in 1880 de officiële naam.

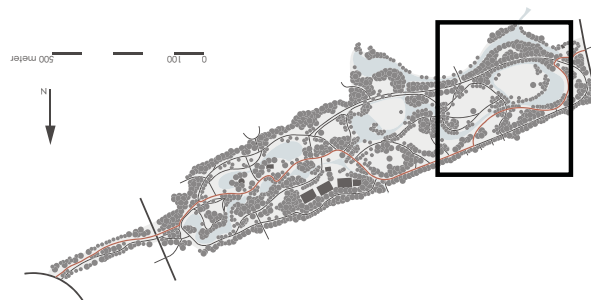
Het Vondelpark is het bekendste en drukst bezochte park van Amsterdam geworden. Naast de Amsterdammers vinden ook veel toeristen hun weg naar dit park. Jaarlijks komen er gemiddeld 10 miljoen mensen. In de zomermaanden worden theatervoorstellingen en concerten gehouden in het Openluchttheater.

omgevingspsychologie & centrale stadsparken

Figuur 3.008.b Overzichtsplothegrond

Figuur 3.008.a Lijnkenning basistfoto

Vondelpark 1 - Mooi

Figuur 3.008 Basisfoto

Figuur 3.009 Analysetekening samenhang - waardering: 2

Door de verschillende soorten bomen met hun eigen uiterlijke kenmerken en de verschillende elementen in het beeld als de brug, de paden, het water en het gras kent het beeld weinig samenhang.

Figuur 3.010 Analysetekening textuur - waardering: 2

Veel textuur door de verschillende soorten bomen die rijkelijk aanwezig zijn in het beeld en de brug.

Figuur 3.011 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 4

De brug over het water is een erg herkenbaar beeld, ook het bosachtige met erachter de open plek is een bekend beeld.

Figuur 3.012 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 2

De vele bomen vormen massa en versperren het zicht waardoor ver kijken onmogelijk is.

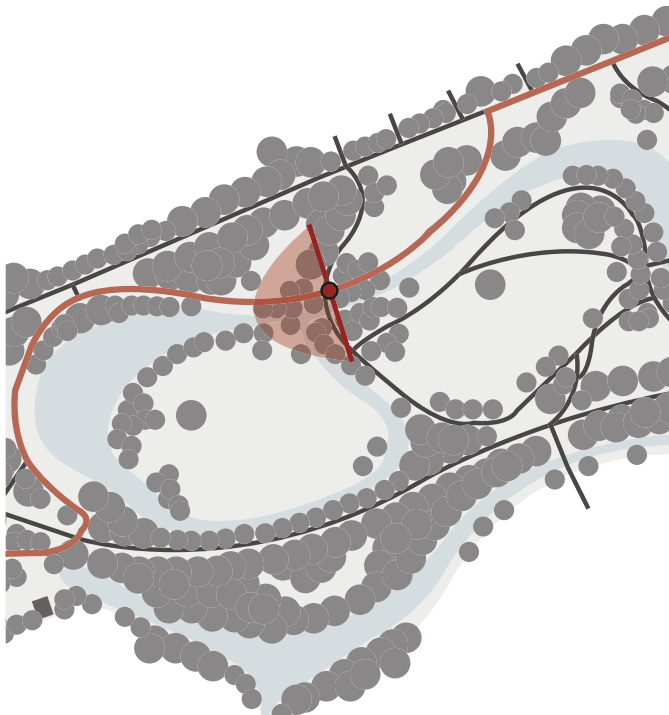
Figuur 3.013 Analysetekening complexiteit - waardering: 3

Er zijn in het beeld plekken met een duidelijke verdeling, zoals het pad met ernaast de bomen en de brug over het water met erachter het bos, ook zijn er onduidelijke plekken zoals het rechter deel met de schijnbaar verdwaalde bomen.

Figuur 3.014 Analysetekening mysterie - waardering: 3

De paden lopen weg zonder dat te zien is waar ze heen gaan, dit roept vragen op, verder is het beeld vrij overzichtelijk.

Figuur 3.015 Plattegrond

Het beeld

Een bosachtige plek waar links een watertje doorheen loopt met daar een smeedijzeren brug overheen en met rechts een open plek en bomen waar in de verte historische bebouwing doorheen schemert.

De waarderingen

Vooraf herkenbaarheid scoort hoog, dit komt door de brug, een door de mens gebouwd object met een typische historische vormtaal. Complexiteit en mysterie scoren gematigd, doordat het beeld redelijk overzichtelijk is. Dat samenhang, textuur en ruimtelijkheid laag scoren heeft te maken met de vele (verschillende soorten) bomen die zich in het beeld bevinden.

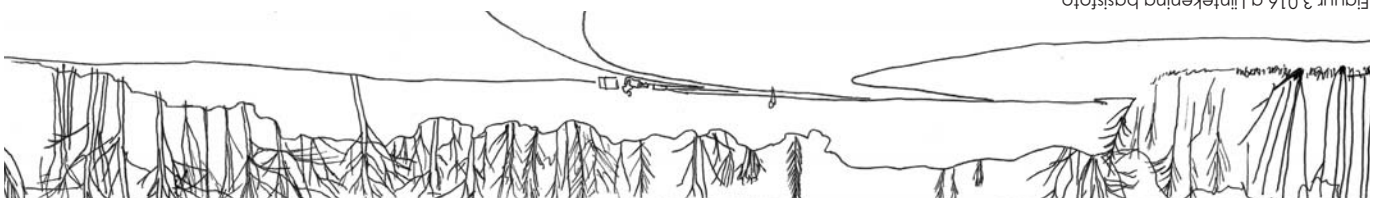
Conclusie

Ondanks veel gematigde en lage scores werd dit beeld toch positief beoordeeld, de hoge score bij herkenbaarheid is hier de oorzaak van. Het is in dit beeld schijnbaar zo belangrijk dat het de slechtere punten opheft.

Figuur 3.016.b Overzichtssplaattegrond

Figuur 3.016.a Lijntekening basistofo

Vondelpark 2 - Mooi

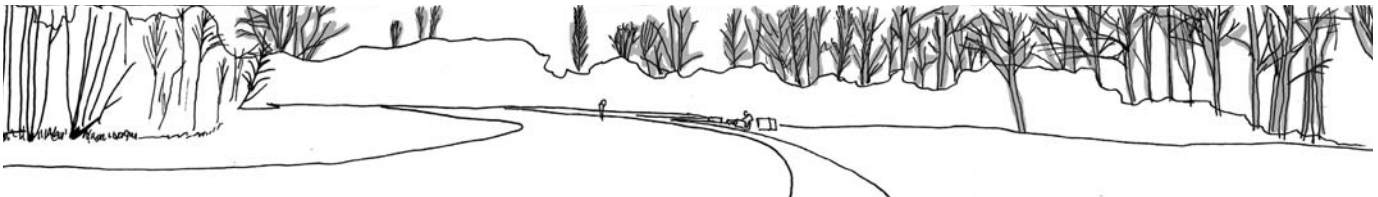

Figuur 3.016 Basisfoto

Figuur 3.017 Analysetekening samenhang - waardering: 4

De bomenrand verbindt het water en het grasvlak met elkaar en zorgt zo voor veel samenhang.

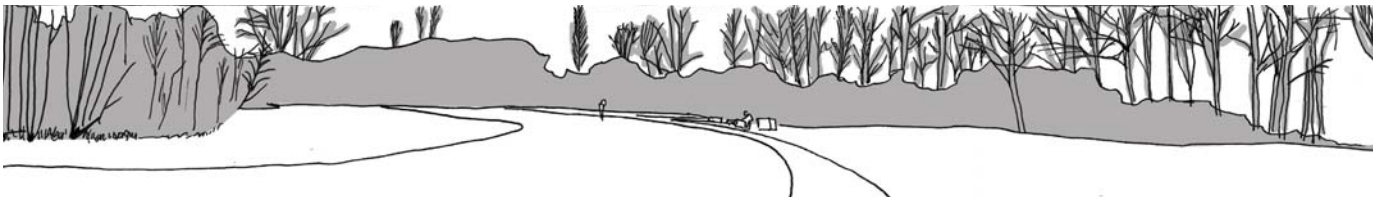
Figuur 3.018 Analysetekening textuur - waardering: 3

Het water en het gras zijn erg glad alleen de bomenrand zorgt voor textuur.

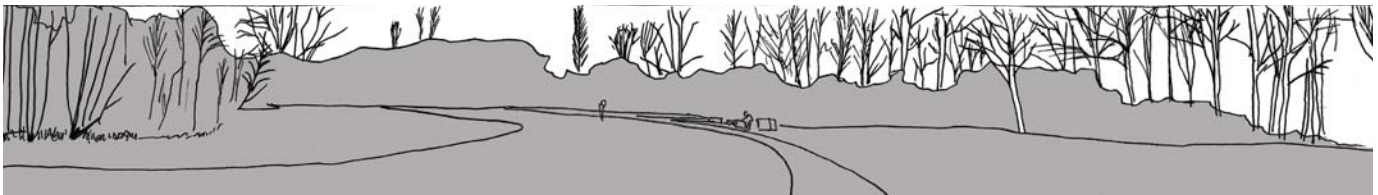
Figuur 3.019 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5

De open plek met gras en water en de bomenrand zijn erg herkenbaar.

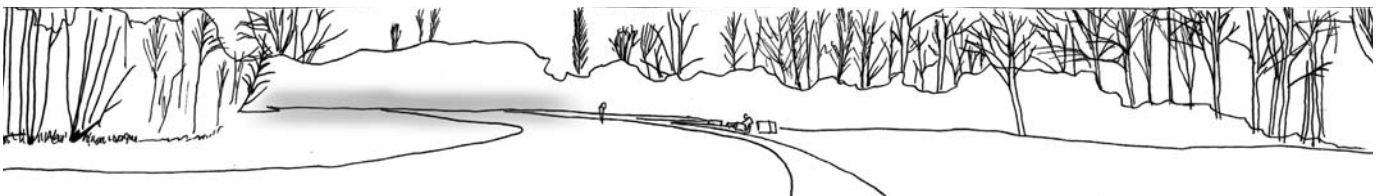
Figuur 3.020 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 4

Het gras en het water zorgen voor een grote open plek omsloten door de bomenrand.

Figuur 3.021 Analysetekening complexiteit - waardering: 2

Het beeld is erg overzichtelijk en helder door het strakke gras en het water.

Figuur 3.022 Analysetekening mysterie - waardering: 4

Het is een erg omsloten plek en het water en het pad verdwijnen in de bomenrand, wat gebeurt daar achter?

Het beeld

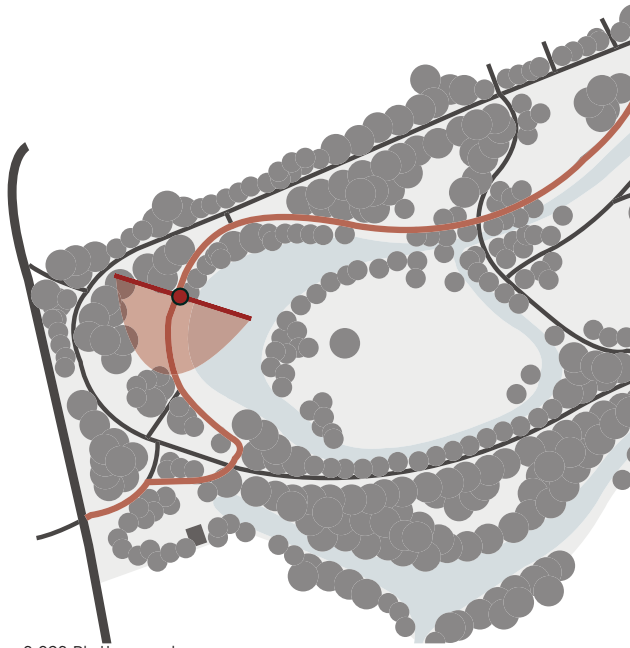
Een open plek bestaande uit gras een pad en water, omringd door een rand van bomen. Het water het pad en het gras verdwijnen in de verte tussen de bomen.

De waarderingen

Samenhang, herkenbaarheid en ruimtelijkheid scoren hoog door de eenvoudige opbouw van het beeld, met het gras en het water vooraan en de bomenrand ver weg. Ook mysterie scoort hoog, doordat het water en het pad weg lijken te lopen tussen de bomen zonder bekende bestemming. Doordat de bomen zich in de verte bevinden en zo een egaal vlak vormen net als het gras en het water scoort dit beeld laag op textuur en complexiteit.

Conclusie

Dit beeld heeft veel hoge scores die de paar lage scores kunnen compenseren, het is duidelijk te zien waarom het beeld zo goed heeft gescoord in enquête.

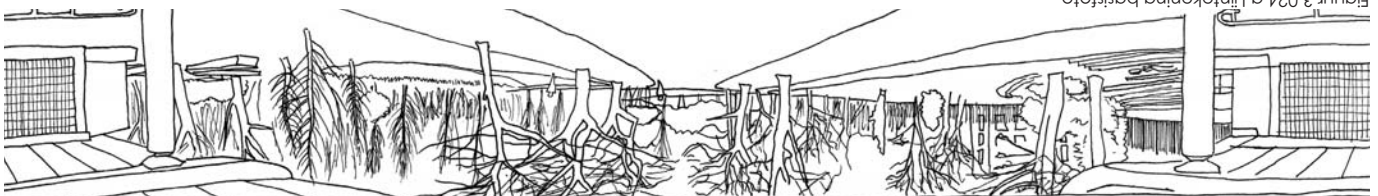

Figuur 3.023 Plattegrond

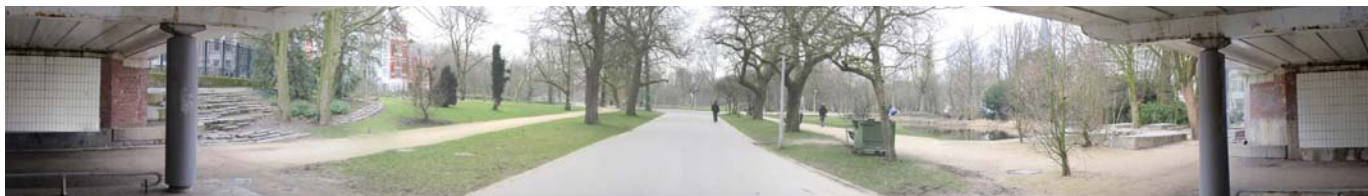
Figuur 3.024.b Overzichtssplottegrond

Figuur 3.024.a Lintekening basistfoto

Vondelpark 3 - Lelijk

Figuur 3.024 Basisfoto

Figuur 3.025 Analysetekening samenhang - waardering: 1

Alleen de twee delen van de brug zorgen voor enige samenhang, de rest van het beeld bestaat uit allerlei losse onderdelen, zoals de laan, de steenpartij links, de twee coniferen links en de solitaire rechts.

Figuur 3.026 Analysetekening textuur - waardering: 3

De grondoppervlakken zijn glad, de bomen verder naar achter zorgen voor textuur.

Figuur 3.027 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 2

De brug is een erg herkenbaar element de rest zijn vooral losse schijnbaar willekeurige elementen.

Figuur 3.028 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3

De open verharding en gazon zorgen voor ruimte, maar de bomen beperken die door hun massa.

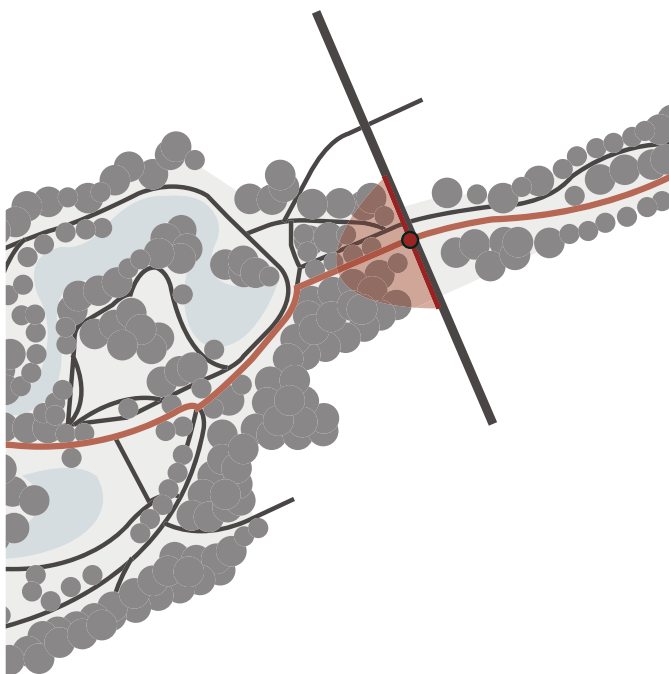
Figuur 3.029 Analysetekening complexiteit - waardering: 4

Er gebeurt erg veel in dit beeld, zo is er de brug, de steenpartij links, de bomen recht vooruit, solitaire rechts en coniferen links.

Figuur 3.030 Analysetekening mysterie - waardering: 2

Het beeld is erg open alleen is niet geheel duidelijk waar de paden naartoe lopen.

Figuur 3.031 Plattegond

Het beeld

Een blik in het vondelpark vanonder een brug. Met een aanzet tot een laan recht vooruit en met losse schijnbaar lukraak geplaatste elementen aan de zijkanen, zoals solitairen, een schuine helling van steen links, een stenen waterpartij rechts en coniferen.

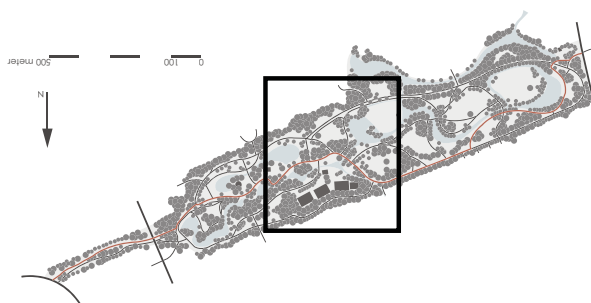
De waarderingen

Complexiteit scoort goed, door al de losse elementen in het beeld. Deze elementen zorgen ook voor de textuur en de beperking van de ruimtelijkheid tot een gematigde score, een slechte samenhang en herkenbaarheid. De lage score bij mysterie heeft er mee te maken dat tussen de elementen genoeg ruimte bestaat om ertussendoor te kijken.

Conclusie

De hoge score bij complexiteit heeft niet genoeg kracht om de andere slechtere scores op te heffen, met als gevolg dat het beeld als lelijk wordt ervaren.

Figuur 3.032.b Overzichtssplattegond

Figuur 3.032.a Lintekening basisto

Vondelpark 4 - Nooit gekozen

Figuur 3.032 Basisfoto

Figuur 3.033 Analysetekening samenhang - waardering: 3

De bomen zorgen voor wat samenhang maar het beeld wordt toch opgedeeld in het grondvlak, door het gras, het pad en het water.

Figuur 3.034 Analysetekening textuur - waardering: 2

De bomen nemen veel ruimte in in het beeld en zorgen voor veel textuur.

Figuur 3.035 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 2

Het water met een talud naar het pad is een herkenbaar beeld maar dat gecombineerd met de bomen zorgt voor een vreemd beeld, ook omdat het niet echt duidelijk is wat er links gebeurt aan de overkant van het water.

Figuur 3.036 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3

Tussen de bomen door is het zicht vrij ver, toch zorgen ze ook voor een barrière die de ruimte beperkt.

Figuur 3.037 Analysetekening complexiteit - waardering: 4

Er gebeurt veel in dit beeld, water, gras, bomen en het pad, zonder een duidelijke logische opbouw.

Figuur 3.038 Analysetekening mysterie - waardering: 2

Tussen de bomen door is alles te zien, alleen de paden lijken te verdwijnen.

Figuur 3.039 Plattegrond

Het beeld

Een pad dat zich in de verte opsplijt met aan weerszijden een waterpartij met verschillende oevers richting het pad, links bestaande uit bosstukken en rechts bestaande uit gras met bomen. In de verte is rechts nog een deel van een speelplaats te zien.

De waarderingen

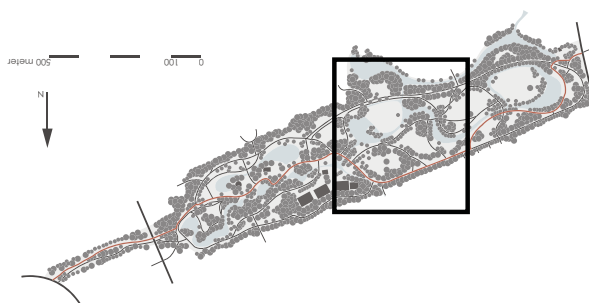
Het beeld is moeilijk te duiden er zijn bomen, maar op verschillende manieren, links als bos, rechts als solitaire, recht vooruit in een laanstructuur. Er is water, maar het is niet duidelijk wat het is, een meer, een sloot...

Er zijn allerlei elementen, maar ze werken niet echt samen.

Conclusie

Er springt niets uit, er gebeurt niet echt wat het is een saai beeld en daarom valt het niet op in een serie.

Figuur 3.040.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.040.a Lintekening basfoto

Vondelpark 5 - Nooit gekozen

Figuur 3.040 Basisfoto

Figuur 3.041 Analysetekening samenhang - waardering: 3

De beplanting en bomen zorgen voor samenhang, doordat ze zich door het hele beeld heen bevinden. De weg en het pad delen het beeld weer op.

Figuur 3.042 Analysetekening textuur - waardering: 2

Er bevindt zich in het beeld wel veel beplanting en bomen, maar die vormen hier meer egale vlakken dan dat ze textuur laten zien.

Figuur 3.043 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 3

Het beeld pad met grasrand en bomen erlangs is een herkenbaar beeld. het zijpad links en de doorkijk rechts verstoren dit beeld.

Figuur 3.044 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3

Over het pad is het zicht ver, maar bomen beletten het zicht opzij.

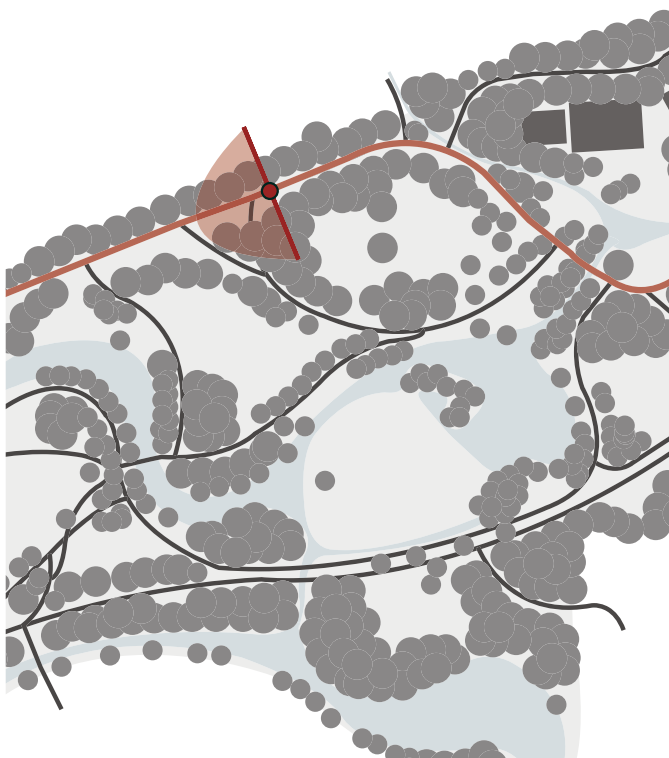
Figuur 3.045 Analysetekening complexiteit - waardering: 3

De verschillende eenheden als de beplantingsvlakken, de paden en de bebouwing die doorschemert zorgen voor een afwisselend, maar overzichtelijk beeld.

Figuur 3.046 Analysetekening mysterie - waardering: 3

Het hoofdpad gaat rechtdoor zover te zien is, het pad links verdwijnt achter de beplanting en zorgt voor spanning. Ook de dichte beplanting rechts roept vragen op over hoe de bebouwing erachter doorloopt.

Figuur 3.047 Plattegrond

Het beeld

Statige laan met oude bomen met aan weerszijde struikgewas waarin af en toe doorzicht bestaat naar achterliggend terrein.

De waarderingen

Het beeld scoort gematigd op alle punten, dit komt doordat het beeld lijkt op een laan maar toch niet echt is, op een bos maar ook dat niet echt is. Het is complex, maar ook niet echt, het is een hoop, maar toch niet echt.

Conclusie

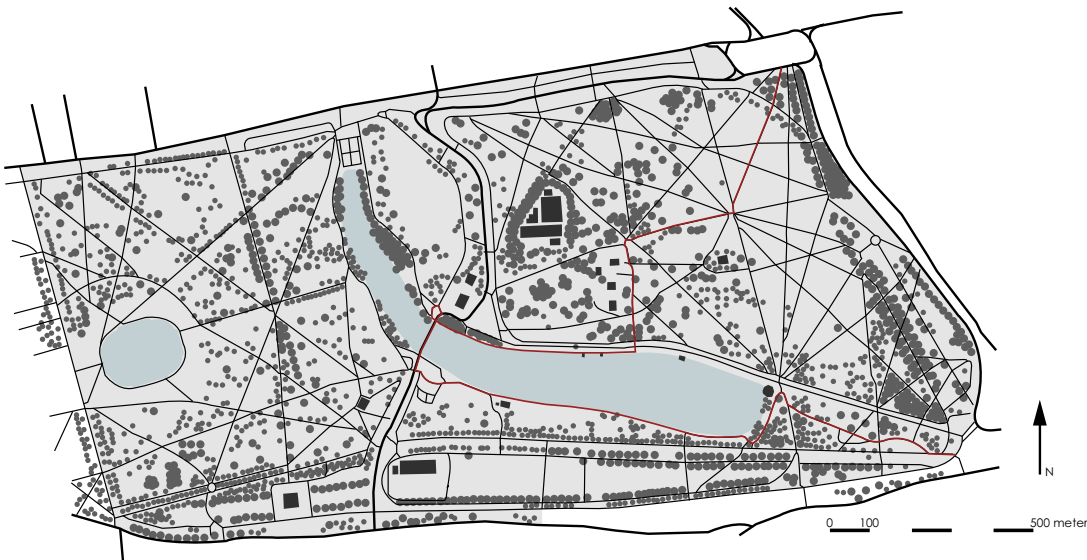
Doordat er niet echt wat gebeurt in het beeld en niets echt iets is of echt niet, valt het beeld helemaal niet op en vormen mensen er geen mening over, ofwel het had er net zo goed niet kunnen zijn.

3.5 Hyde Park (Londen)

Het Hyde Park is een park in Londen dat Hendrik VIII zich in 1536 heeft toegeëigend als jachtgebied. Voor 1536 was het bezit van Westminster Abbey. Het is een van de Royal Parks of London, en is eigendom van de Britse koninklijke familie. Sinds 1637 is het Hyde Park volledig open gesteld als stadspark.

Het park heeft een bijna vierkante vorm en is 310 hectare groot. Het wordt omringd door het ruiterspad Rotten Row. In het midden ligt het Serpentine Lake, een slangvormig meertje waar in de zomer roeiboten, kleine zeilbootjes en soms zwemmers te vinden zijn. Het meer loopt door tot aan de aangrenzende Kensington Gardens. Ten zuiden van het meer ligt de herdenkingsfontein voor Prinses Diana, een fontein in de vorm van een ovale ring van steen, die op 6 juli 2004 werd geopend. Er zijn nog diverse andere gedenktekens te vinden, het Holocaust Memorial en de Hudson Memorial. Het park is vernoemd naar Anna Hyde.

Op initiatief van Prins Albert werd in 1851 in Hyde Park de eerste Wereldtentoonstelling gehouden. Joseph Paxton bouwde hier Crystal Palace voor, een gebouw van staal en glas dat de inspiratiebron vormde voor het Amsterdamse Paleis voor Volksvlijt.

omgevingspsychologie & centrale stadsparken

Figuur 3.049, b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.049, a Lijntekening basisto

Hyde park 1 - Mooi

Figuur 3.049 Basisfoto

Figuur 3.050 Analysetekening samenhang - waardering: 1

Alle eenheden in dit beeld zijn verdeeld in duidelijke vlakken als een soort pizzapunten.

Figuur 3.051 Analysetekening textuur - waardering: 4

De meeste vlakken in dit beeld zijn vlak en egaal alleen de bomen links zorgen voor wat textuur.

Figuur 3.052 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 4

Het pad langs het water met de treurwilgen horen bij elkaar als van nature.

Figuur 3.053 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 4

Het water het pad en het gras zorgen voor ruimte alleen beperkt door de bomen links en de bomenrand in de verte rechts.

Figuur 3.054 Analysetekening complexiteit - waardering: 2

Het is een erg overzichtelijk beeld dat slechts door de bomen links een wat langere blik vraagt.

Figuur 3.055 Analysetekening mysterie - waardering: 2

Het is een erg open beeld en alles is te overzien alleen de treurwilgen vormen hier een belemmering in.

Figuur 3.056 Plattegrond

Het beeld

Het beeld is sterk gezoneerd in gras met bomen, kade, water en aan de overzijde van het water een bosstrook. Door deze duidelijke zonering geeft het beeld een gevoel van rust.

De waarderingen

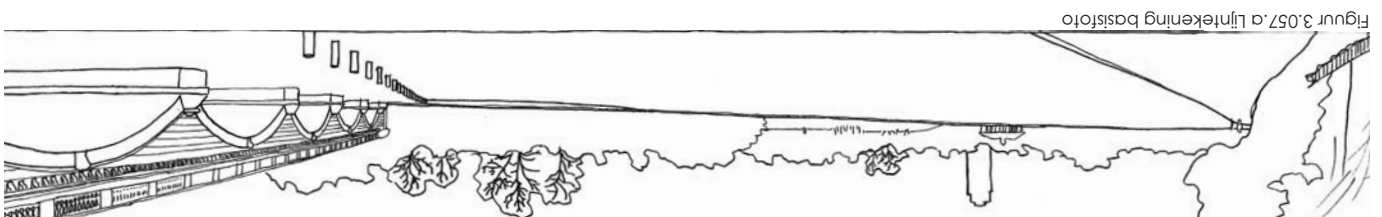
Textuur, herkenbaarheid en ruimtelijkheid scoren in dit beeld hoog door de aanwezigheid van een groot glad wateroppervlak. Het zorgt er gelijk ook voor dat er weinig mysterie en complexiteit in het beeld zitten en het deelt het beeld op.

Conclusie

Ondanks dat er ook negatieve aspecten aan een groot wateroppervlak kleven, wordt het toch als positief ervaren.

Figuur 3.057 b Overzichtssplotteground

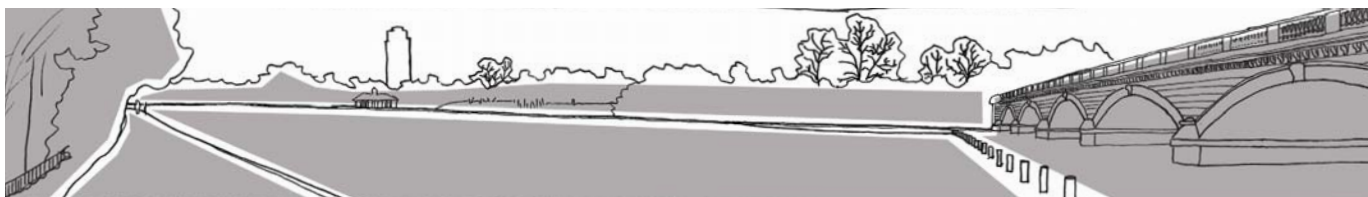

Figuur 3.057 a Lijntekening basisto

Hyde park 2 - Mooi

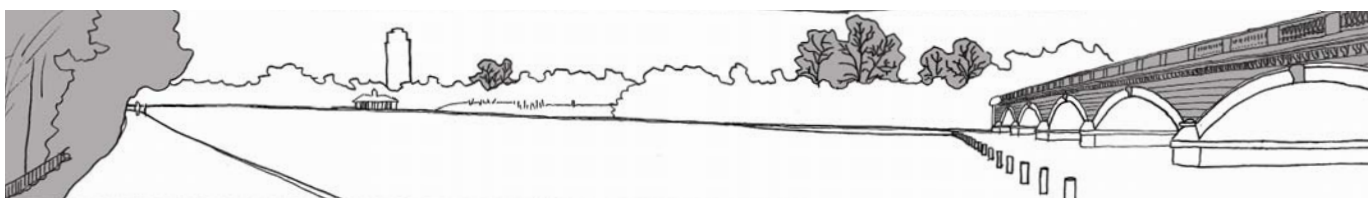

Figuur 3.057 Basisfoto

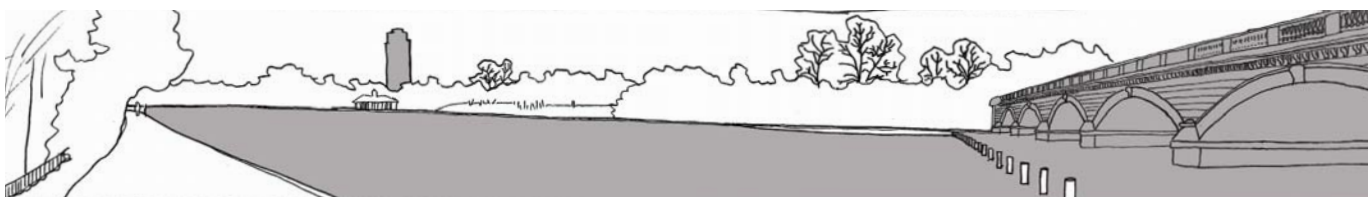
Figuur 3.058 Analysetekening samenhang - waardering: 2

Er is weinig samenhang door de verschillende vlakken waar het beeld uit bestaat.

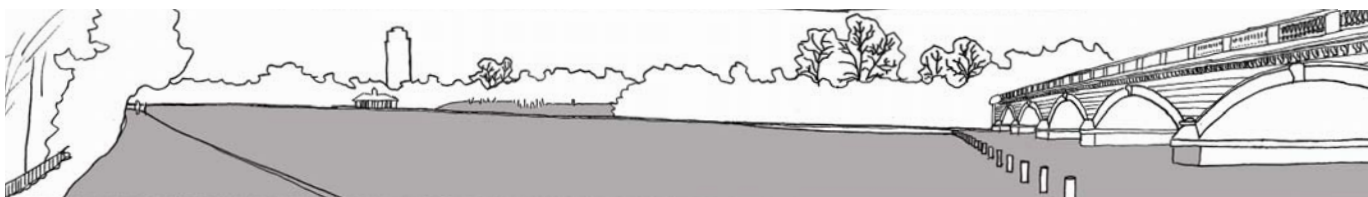
Figuur 3.059 Analysetekening textuur - waardering: 4

De grootste oppervlakten in het beeld zijn glad alleen de struiken links, wat bomen in de achtergrond en de brug brengen wat textuur in het beeld.

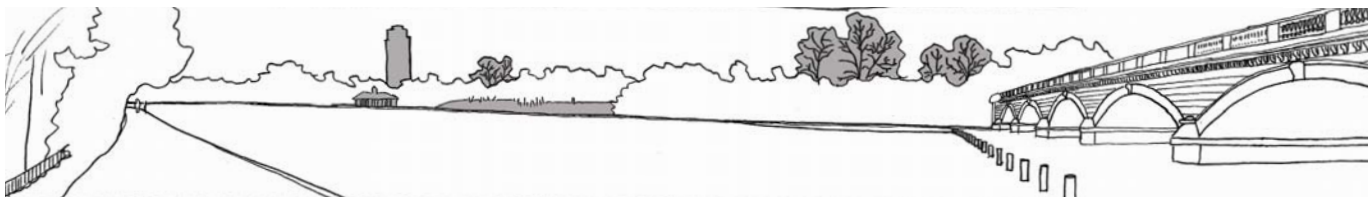
Figuur 3.060 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5

Bouwkundige objecten zijn vaak erg herkenbaar, niet alleen voor een plek maar ook als object op zich. Ook het water is een beeld dat iedereen kent.

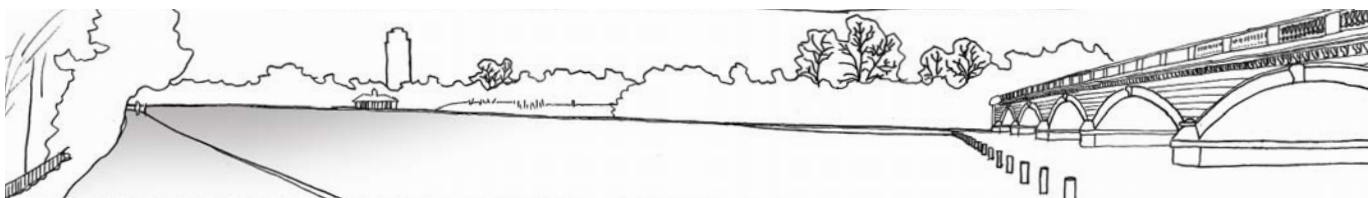
Figuur 3.061 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 5

Het grote watervlak en het pad erlangs zorgen voor veel ruimte.

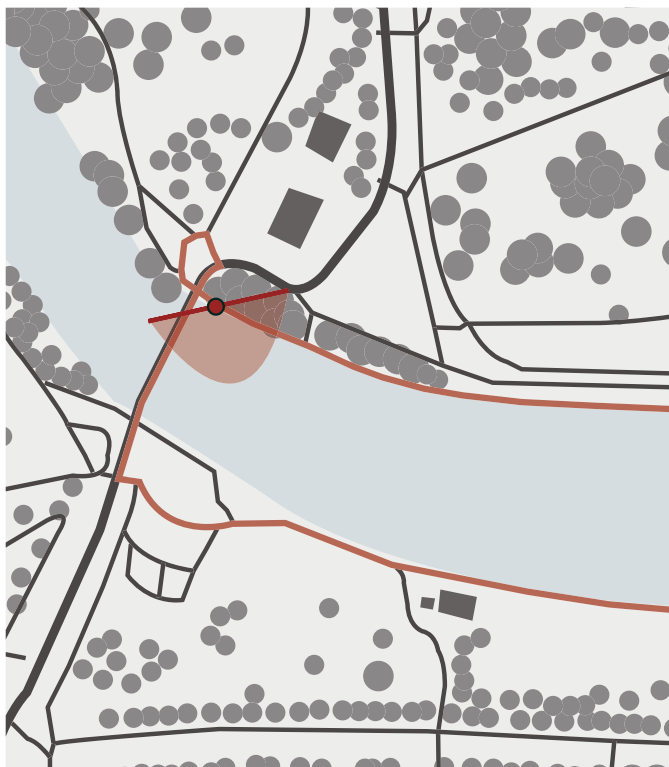
Figuur 3.062 Analysetekening complexiteit - waardering: 2

Het beeld is simpel en overzichtelijk, de enige objecten die het beeld 'verstoren' zijn de bomen in de achtergrond die afsteken tegen de lucht, de toren en het restaurantje aan de overkant met de open plek ernaast.

Figuur 3.063 Analysetekening mysterie - waardering: 4

Het pad en het water verdwijnen achter een ondoorzichtige 'muur' van beplanting, wat er daarna gebeurt is een raadsel.

Figuur 3.064 Plattegrond

Het beeld

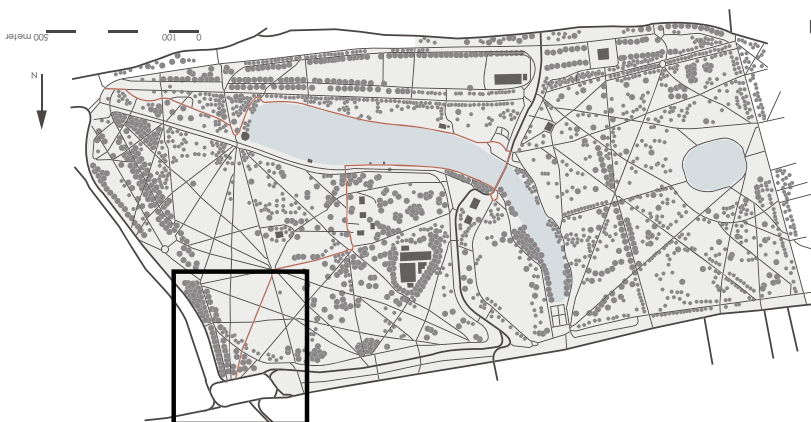
Een zeer rustig beeld met een duidelijke zonering in het beeld. De brug is een echte eyecatcher.

De waarderingen

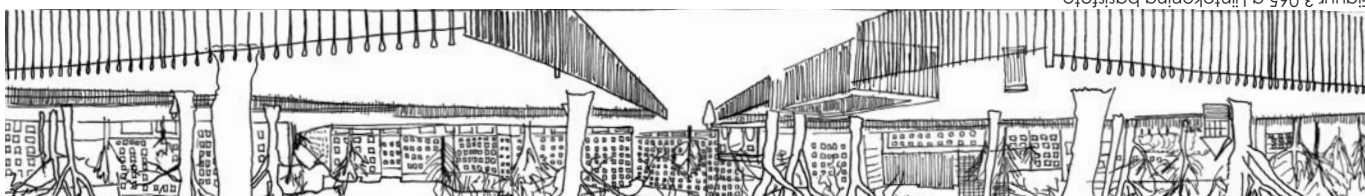
Textuur en ruimtelijkheid scoren hoog door de aanwezigheid van het grote open gladde water. De hoge herkenbaarheid heeft met de brug te maken. Mystérie in het beeld wordt veroorzaakt door het pad en het water die weglopen om een hoek.

Conclusie

Dit beeld scoort vooral hoog door de aanwezigheid van het grote open water en de brug. Deze elementen worden blijkbaar door veel mensen als positief ervaren.

Figuur 3.065.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.065.a Lijntekening basisto

Hyde park 3 - Lelijk

Figuur 3.065 Basisfoto

Figuur 3.066 Analysetekening samenhang - waardering: 1

Het beeld bestaat erg duidelijk uit verschillende delen het pad, de stadsrand op de achtergrond en de twee door hekken omringde weides met bomen.

Figuur 3.067 Analysetekening textuur - waardering: 3

Het hek en de stadsrand zorgen voor het meeste textuur, het pad en het gras juist weer niet.

Figuur 3.068 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 4

Gras met bomen is een erg herkenbaar beeld evenals de stadsrand.

Figuur 3.069 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3

Het beeld reikt ver, maar de ruimte wordt verstoord door de hekwerken die de kijker duidelijk afschermen van die ruimte.

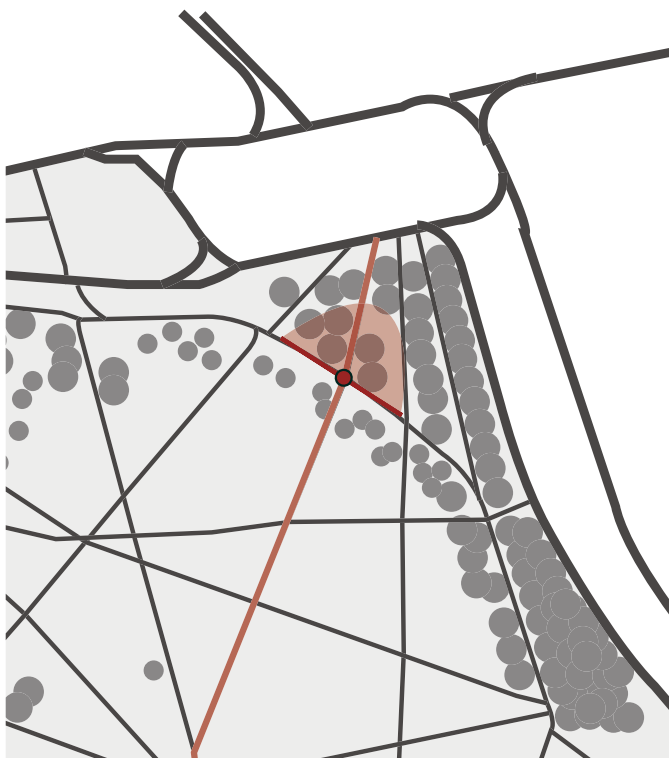
Figuur 3.070 Analysetekening complexiteit - waardering: 3

De voorgrond is vrij eenvoudig, de stadsrand is echter erg druk en zit ingewikkeld in elkaar.

Figuur 3.071 Analysetekening mysterie - waardering: 2

Hoe het pad verder wegloopt en de rest in steek is niet goed te zien.

Figuur 3.072 Plattegrond

Het beeld

Het beeld bestaat duidelijk uit verschillende delen het pad, de stadsrand op de achtergrond en de twee door hekken omringde weides met bomen. De rand van het park en de stad is erg rommelig en speelt mee in de ervaring van het parklandschap. Er bestaat geen duidelijke scheiding tussen park en stad.

De waarderingen

Het hekwerk deelt het beeld op en zorgt voor veel textuur. De stadsrand zorgt voor wat complexiteit, verder is het beeld erg overzichtelijk en saai.

Conclusie

Het beeld wordt slecht beoordeeld door het hekwerk dat het beeld sterk in stukken snijdt en de open overzichtelijke opbouw, waardoor er niks aan de verbeelding wordt overgelaten.

Figuur 3.073.b Overzichtssplattegrond

Figuur 3.073.a Lijntekening basisfoto

Hyde park 4 - Verdeeld

Figuur 3.073 Basisfoto

Figuur 3.074 Analysetekening samenhang - waardering: 2
Alle losse elementen zorgen voor versnippering.

Figuur 3.075 Analysetekening textuur - waardering: 1
Dit beeld kent veel textuur door al de verschillende beplantingen die erin voorkomen, met elk een eigen textuur.

Figuur 3.076 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 3
De leibomen en de vaste planten borders zijn erg iconisch, maar door de hoeveelheid ervan lijken ze wel in elkaar op te gaan tot een onherkenbaar geheel.

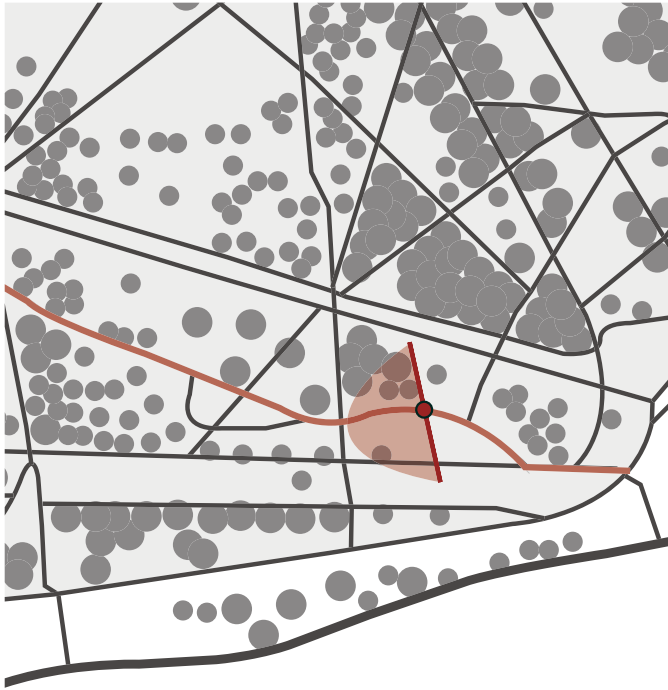
Figuur 3.077 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 2
Alleen langs de paden bevindt zich ruimte de rest van het beeld wordt gevuld door de massa's van de beplanting.

Figuur 3.078 Analysetekening complexiteit - waardering: 5
Door alle verschillende beplantingen is het beeld erg verwarrend en moet je goed kijken om het beeld door te hebben.

Figuur 3.079 Analysetekening mysterie - waardering: 2
Het beeld is ondanks de drukke beplanting toch overzichtelijk, maar waar het rechter pad heengaat is niet duidelijk.

Figuur 3.080 Plattegrond

Het beeld

Een tuin met diverse borders waarin diverse soorten vaste planten, struiken en bomen zijn aangeplant. De borders zijn erg los van opzet en geven hierdoor een versnipperd karakter aan de plaats.

De waardeningen

De enige hoge score in dit beeld is complexiteit, dit komt door al de verschillende beplantingen en beplantingsvlakken, hierdoor scoort textuur juist weer heel laag, omdat het allemaal ruige texturen door elkaar heen zijn. De andere scores zijn gematigd, doordat het beeld open is, maar toch vol en uit veel verschillende elementen bestaat.

Conclusie

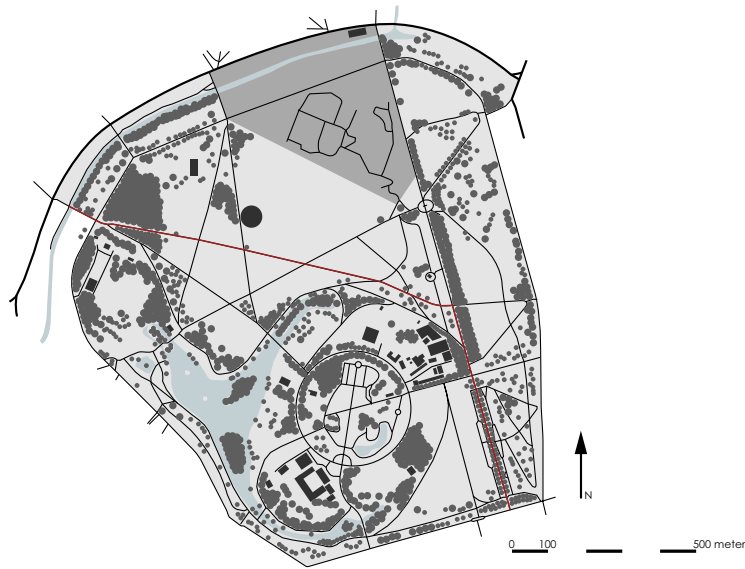
Alleen het hoge punt voor complexiteit kan het beeld geen positieve beoordeling geven, het weegt niet op tegen alle andere lage punten.

3.6 Regent's Park (Londen)

Regent's Park is een van de grootste parken van Londen en is één van de acht Koninklijke Parken van Londen. Het park ligt vlakbij Primrose Hill, waar vandaan zowel uitzicht is over Westminster als over de Londense City. Het park heeft een oppervlakte van 219 hectare.

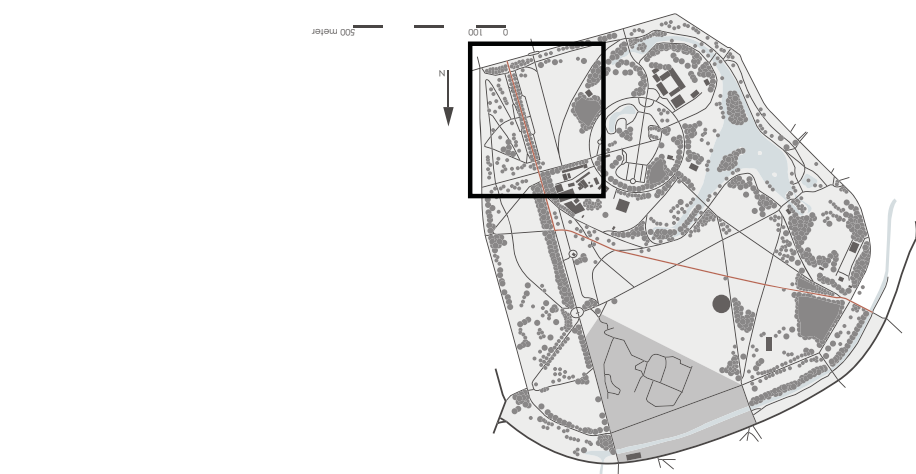
Het park heette vroeger "Marylebone Park". Het bestaat grotendeels uit grasvelden, er zijn faciliteiten voor kinderen, waaronder een dierentuin en er is een vijver waar ook gevaren kan worden. In het midden van het park bevinden zich de uitstekend onderhouden Queen Mary's Gardens.

Er zijn in 2005 sportvelden aangelegd. Op de Olympische Zomerspelen van 2012 zal er het wielrennen op de weg plaatsvinden.

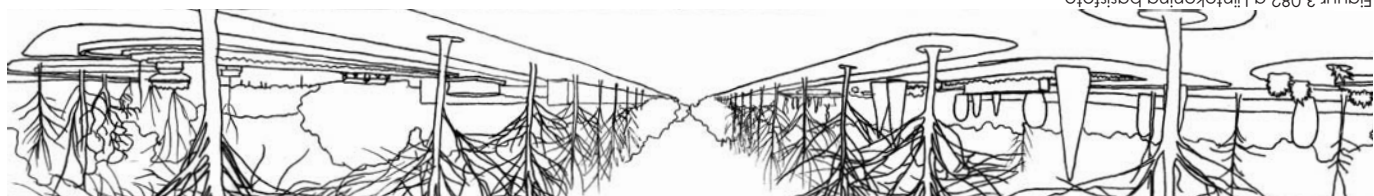

omgevingspsychologie & centrale stadsparken

Figuur 3.082.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.082.a Lijnkening basisto

Regent's park 1 - Mooi

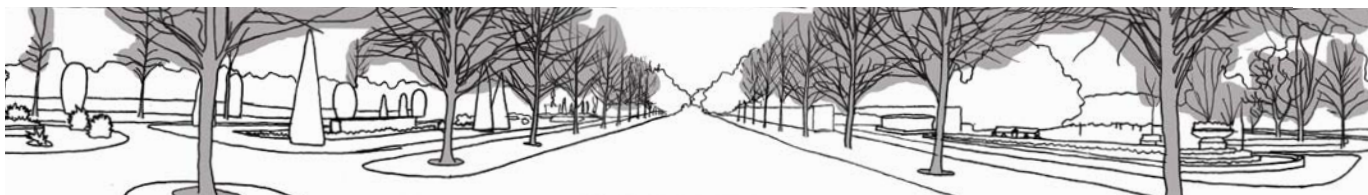

Figuur 3.082 Basisfoto

Figuur 3.083 Analysetekening samenhang - waardering: 4

De bomen van de laan binden het hele beeld aan elkaar alleen het pad brengt een scheiding aan.

Figuur 3.084 Analysetekening textuur - waardering: 3

Er zit wat textuur in de plantenborders, maar die zijn te ver weg om echt wat te betekenen, vooral de bomen van de laan zorgen voor textuur.

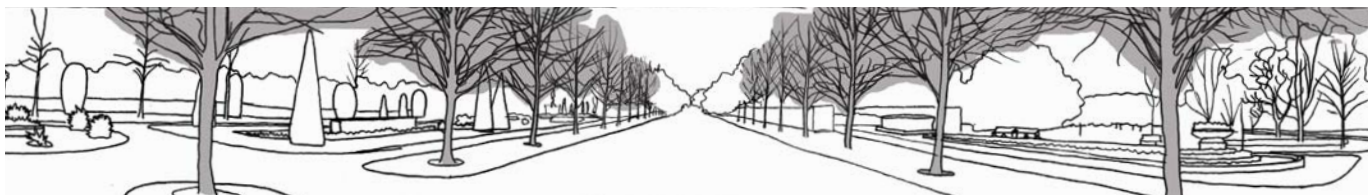
Figuur 3.085 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 4

Een bekend beeld uit een klassieke tuin een laan met erlangs borders met snoeivormen, hagen en vaste planten.

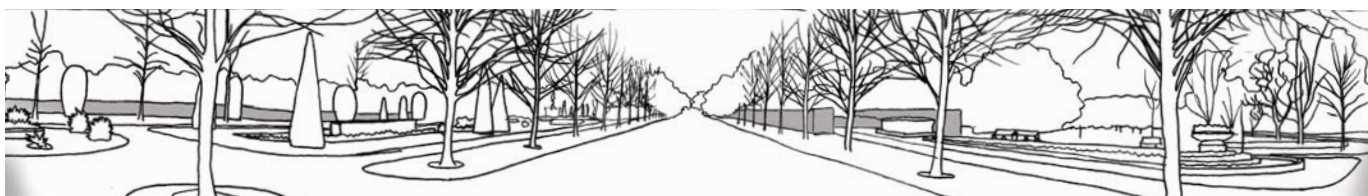
Figuur 3.086 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3

De paden en eraan gelegen grasstroken geven veel ruimte, ook richting de zijkanten, de bomen perken die weer in.

Figuur 3.087 Analysetekening complexiteit - waardering: 3

De complexiteit in dit beeld bestaat uit de bomenrijen en wat daarachter allemaal gebeurt aan borders en paden, het pad in het midden is juist heel helder van opzet.

Figuur 3.088 Analysetekening mysterie - waardering: 2

Onder de bomen door is alles goed te zien alleen de hagen belemmeren het zicht en roepen vragen op, dit geldt ook voor de paden die richting de zijkant van het beeld lopen.

Figuur 3.089 Plattegrond

Het beeld

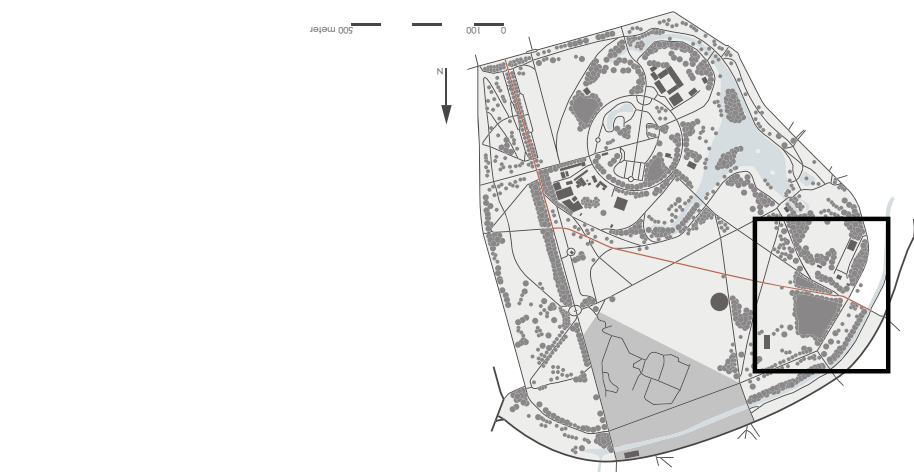
Een statige laan met aan weerszijdes vaste planten borders omzoomd door haagjes. Het perspectief in het beeld is erg sterk.

De waarden

De samenhang en de herkenbaarheid scoren hoog door de laanstructuur die een groot deel van het beeld in beslag neemt.

Conclusie

De laanstructuur is de dragende factor van het beeld. Alles wat buiten de laanstructuur valt speelt niet echt mee in het beeld.

Figuur 3.090.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.090.a Lijntekening basisto

Regent's park 2 - Mooi

Figuur 3.090 Basisfoto

Figuur 3.091 Analysetekening samenhang - waardering: 3

Er zijn duidelijk zones te herkennen die het beeld verdelen, de borders, het gras, het hekwerk en het pad, maar omdat aan beide zijden van het pad hetzelfde gebeurt, zorgt dit weer voor samenhang.

Figuur 3.092 Analysetekening textuur - waardering: 2

Er is veel textuur te vinden in de borders en het hekwerk, ietwat afgezwakt door het gladde pad en de grasstroken.

Figuur 3.093 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5

De borders met grasstrook en een hekje langs het pad herkent iedereen.

Figuur 3.094 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 2

De ruimte wordt sterk ingeperkt door de dichte plantenborders.

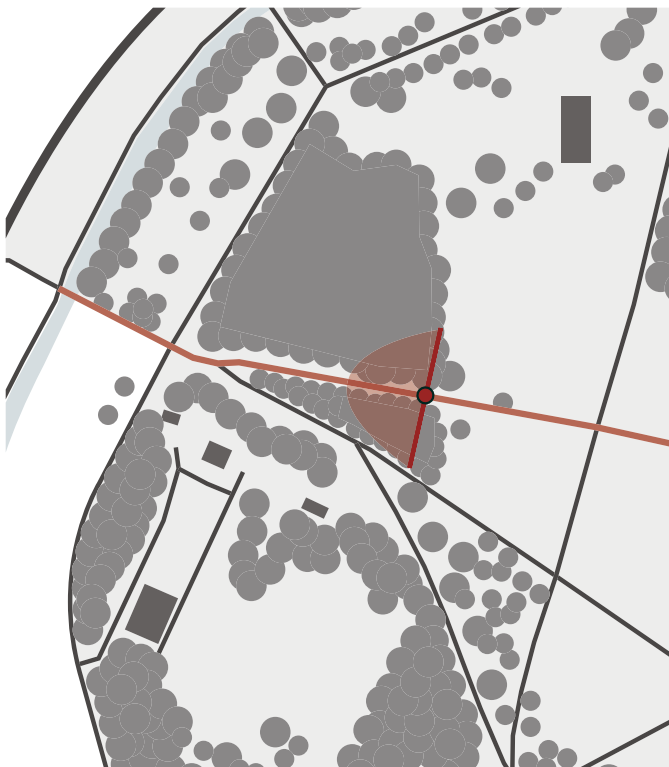
Figuur 3.095 Analysetekening complexiteit - waardering: 3

De plantenborders met alle verschillende soorten zorgen voor complexiteit, het pad met het hekwerk en de grasstroken is juist weer erg helder.

Figuur 3.096 Analysetekening mysterie - waardering: 3

Wat gebeurt er in en achter die dichte borders?

Figuur 3.097 Plattegrond

Het beeld

Een wandelpad dat begrenst wordt door een ijzeren hekwerk met daarachter een strook gazon met borders. Deze borders zijn aangeplant met voornamelijk struiken en bomen met een hoge sierwaarde. Door de statische opbouw van dit beeld ervaar je duidelijk een tunnelwerking.

De waarderingen

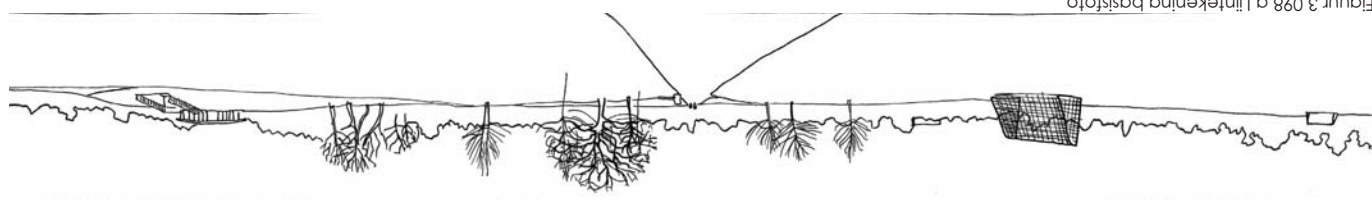
Het beeld scoort hoog in de herkenbaarheid, dit komt omdat het beeld bestaat uit een pad met aan beide zijden een grasstrook met daarachter borders afgezet met een hek. Dit beeld is herkenbaar uit een straatbeeld met tuintjes. Verder scoort het beeld zeer onder de maat, dit komt door de eentonige strakke opbouw.

Conclusie

Herkenbaarheid is erg belangrijk in dit beeld. De hoge score op dit punt compenseert de slechte scores.

Figuur 3.098.b Overzichtssplattegrond

Figuur 3.098.a Lijntekening basistofo

Regent's park 3 - Lelijk

Figuur 3.098 Basisfoto

Figuur 3.099 Analysetekening samenhang - waardering: 5

Het gras, de bomenrand in de verte en de lucht zijn duidelijk met elkaar verbonden en vormen een uniform beeld.

Figuur 3.100 Analysetekening textuur - waardering: 5

Er is nauwelijks textuur te vinden in dit beeld nagenoeg het hele beeld bestaat uit gladde egale vlakken.

Figuur 3.101 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5

Gras met bomen met een pad dat erdoorheen loopt en in de verte een bomenrand is een herkenbaar beeld.

Figuur 3.102 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 5

Alleen de bomenrand in de verte beperkt de ruimte.

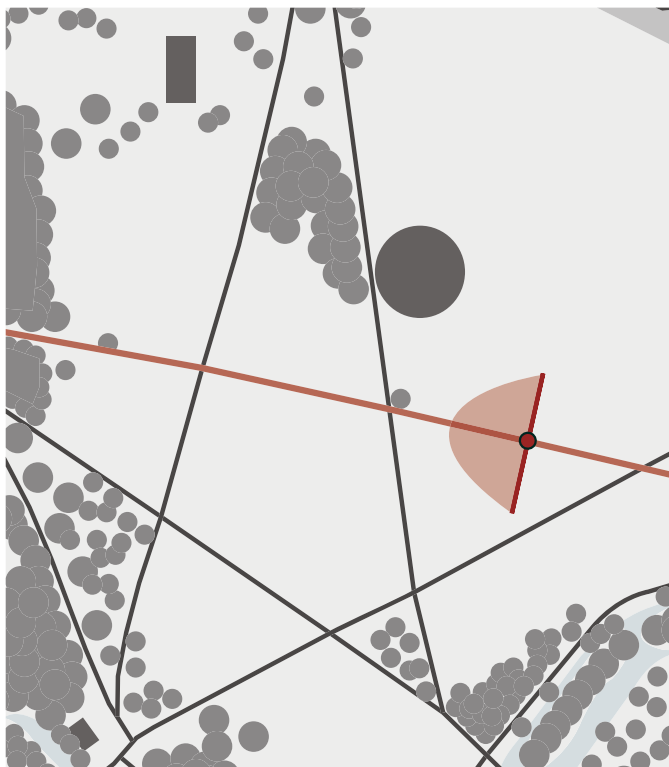
Figuur 3.103 Analysetekening complexiteit - waardering: 1

Er gebeurt weinig, links staan twee voetbaldoelen, in het midden wat solitaire bomen en rechts een gebouwtje, maar niets wat het beeld ingewikkeld maakt.

Figuur 3.104 Analysetekening mysterie - waardering: 1

Het beeld laat weinig aan de verbeelding over.

Figuur 3.105 Plattegrond

Het beeld

Een grote open gazonweide met in de verte een aantal solitaire bomen en een restaurant.

De waarderungen

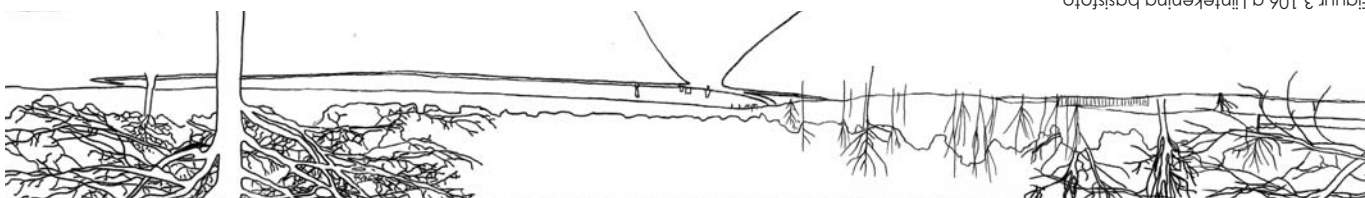
Uit de waardering blijkt dat dit een beeld is met allemaal uitersten tegenover elkaar. In vergelijking met het beeld wat hierna wordt besproken is in dit beeld geen menselijke maat aanwezig in de nabijheid door middel van een boom bijvoorbeeld.

Conclusie

Gezien de waardering van de belevingskwaliteiten en de beoordeling van de passanten van de enquête blijkt dat dit geen positieve waardering van de omgeving oplevert.

Figuur 3.106.b Overzichtsplattegrond

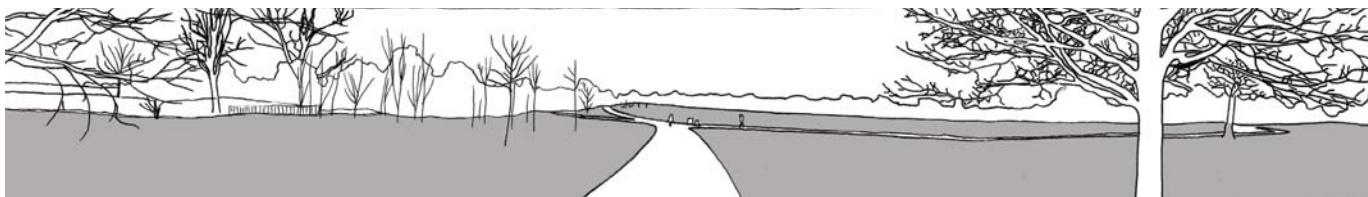

Figuur 3.106.a Lijntekening basistfoto

Regent's park 4 - Verdeeld

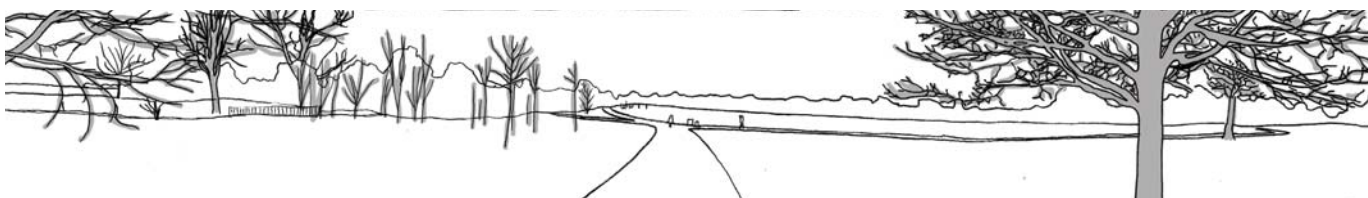

Figuur 3.106 Basisfoto

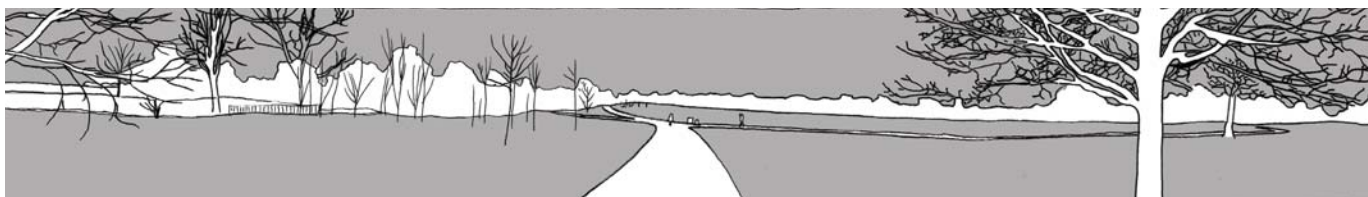
Figuur 3.107 Analysetekening samenhang - waardering: 4

Het gras bindt het hele beeld aan een, het pad en de boom op de voorgrond verdelen het weer wat.

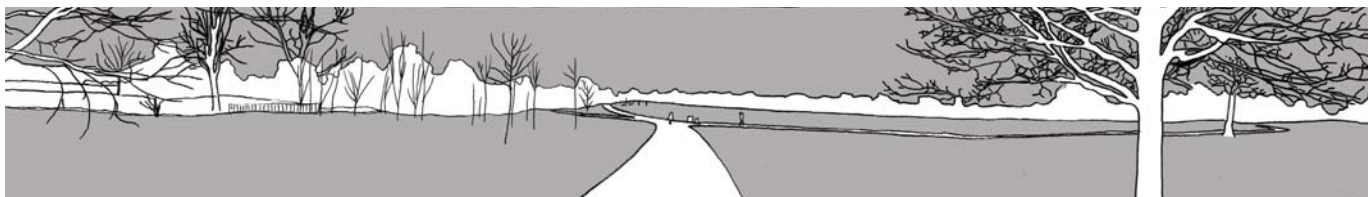
Figuur 3.108 Analysetekening textuur - waardering: 5

Er is maar weinig textuur te herkennen in dit beeld, de bomen links en rechts zijn de uitzondering.

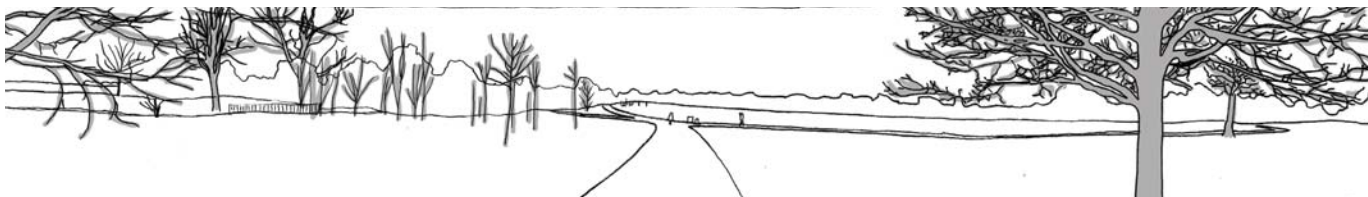
Figuur 3.109 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5

Gras met hier en daar een boom en een bomenrand in de verte is een typisch beeld van een natuurlijke open ruimte.

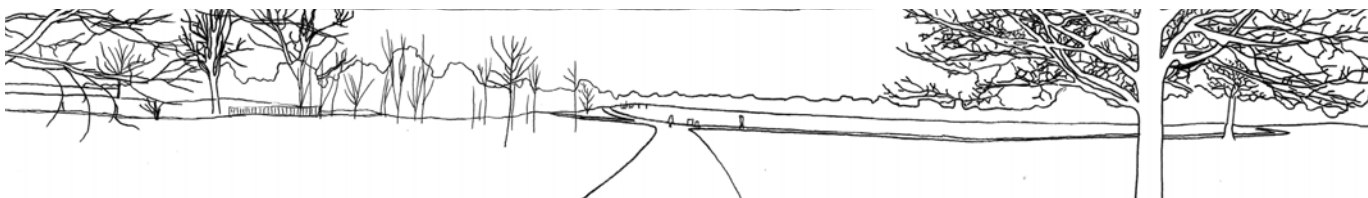
Figuur 3.110 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 5

Het zicht erg ver dit samen met het grote luchtvlak in dit beeld zorgt voor een heel ruimtelijk beeld.

Figuur 3.111 Analysetekening complexiteit - waardering: 2

Er gebeurt maar weinig in het beeld alleen de bomen dichtbij en de berken links zorgen voor wat afwisseling in het grasrijke beeld.

Figuur 3.112 Analysetekening mysterie - waardering: 1

Alles in dit beeld is overzichtelijk.

Figuur 3.113 Plattegrond

Het beeld

Een grote open gazonweide met een glooiend reliëf met hier en daar een boom.

De waarderingen

Uit de waardering blijkt dat dit een beeld is met allemaal uitersten tegenover elkaar. Dit verklaart waarschijnlijk de verdeeldheid over deze foto. Bepaalde mensen vonden dit een hele mooie foto en andere beoordeelde deze als zeer lelijk.

Conclusie

Als een beeld alleen maar uitersten tegenover elkaar heeft staan roept dat bij de gebruikers tegenover gestelde reacties op. Dat een kwaliteit op zich van dit beeld, het prikkelt de gebruikers in ieder geval.

3.7 Tiergarten (Berlijn)

Tiergarten is 323 hectare groot en het meest omvangrijke park van Berlijn. Het park wordt doorsneden door een aantal grote verkeersaders, waaronder de oost-west-as Straße des 17. Juni. De wegen komen samen in het plein Große Stern (Grote Ster). In het midden van dit verkeersknooppunt staat de Siegessäule. Het begin van Tiergarten werd al in 1527 aangelegd. Vanaf 1530 werd er steeds extra grond gekocht voor uitbreiding van het park in noord- westelijke richting. Er werd wild in uitgezet en een omheining moest er voor zorgen dat de dieren niet via de omringende akkers konden ontsnappen. Tijdens de regeerperiode van Frederik III werd de laan Unter den Linden aangelegd. De laan verbond het Stadtschloß met het slot Charlottenburg, dat tussen 1695 en 1699 was gebouwd. In 1742 gaf hij de architect Georg Wenzel von Knobelsdorff de opdracht om de omheining te verwijderen en Tiergarten te veranderen in een lustpark.

Tweede Wereldoorlog en de naoorlogse jaren

Tijdens de tweede wereldoorlog heeft Tiergarten veel schade opgelopen, de oos-west-as werd gebruikt als start- en landingsbaan, op de Siegessäule was een controlepost, de inwoners van Belijn kapte de bomen en struiken om op te stoken voor verwarming in huis.

Na 1989

Na de hereniging van Oost- en West-Duitsland in 1989 hebben vooral aan de buitenranden van Tiergarten belangrijke wijzigingen plaatsgevonden. Langs de straten die het park aan de zuidkant begrenzen werden oude ambassades, die er decennialang als ruïnes waren blijven staan, weer opgebouwd en nieuwe ambassadegebouwen neergezet. Aan de noordoostzijde verrezen nieuwe overheidsgebouwen en kantoorpanden voor de volksvertegenwoordigers.

omgevingspsychologie & centrale stadsparken

Figuur 3.115.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.115.a Lijntekening basisto

Tiergarten 1 - Mooi

Figuur 3.115 Basisfoto

Figuur 3.116 Analysetekening samenhang - waardering: 5
De bomen die door het hele beeld voorkomen zorgen voor erg veel samenhang.

Figuur 3.117 Analysetekening textuur - waardering: 3
Het grondoppervlak is er glad, de stammen van de bomen dichtbij ook, juist de bomen verder weg zorgen voor de textuur in dit beeld.

Figuur 3.118 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 5
Het bosachtige beeld is erg herkenbaar.

Figuur 3.119 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3
De voorgrond is erg open en ruimtelijk, pas achter de muur vormen de bomen echt een dichte massa.

Figuur 3.120 Analysetekening complexiteit - waardering: 2
De takstructuren zorgen voor wat complexiteit, maar verder is het beeld erg helder.

Figuur 3.121 Analysetekening mysterie - waardering: 3
De voorgrond is erg open en overzichtelijk, maar wat er achter de muur gebeurt is niet echt duidelijk.

Figuur 3.122 Plattegrond

Het beeld

Een dicht bos dat wordt afgescheiden door een muur met daarvoor een pleintje met bomen in een halfverharding. Vanaf het pleintje loopt een pad dwars door het bos.

De waarderingen

Het beeld is heel herkenbaar en samenhangend en zodoende wordt de ruimte in het beeld als prettig ervaren. Doordat het beeld heel duidelijk van opzet is wordt in het beeld geen complexiteit, mysterie, textuur en ruimtelijkheid ervaren.

Conclusie

Ondanks veel gematigde scores werd dit beeld toch positief beoordeeld, de hoge scores bij herkenbaarheid en samenhang zijn hier de oorzaak van. Het is in dit beeld schijnbaar zo belangrijk dat het de slechtere punten opheft.

Figuur 3.123.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.123.a Lijnrekening basisto

Tiergarten 2 - Mooi

Figuur 3.123 Basisfoto

Figuur 3.124 Analysetekening samenhang - waardering: 1

Het beeld bestaat uit veel verschillende elementen en beplantingstypen als heesters, bomen, coniferen en gras die schijnbaar lukraak door elkaar voorkomen, hierdoor is het beeld erg versnipperd en onsamenhangend.

Figuur 3.125 Analysetekening textuur - waardering: 1

Dit beeld staat bol van texturen van alle verschillende beplantingen.

Figuur 3.126 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 2

Het is niet echt een bosbeeld en ook niet dat van gras met borders, het is iets ondefinieerbaars daartussen.

Figuur 3.127 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 2

Het zicht rijkt niet ver en er staan veel elementen op de voorgrond die dat nog eens belemmeren.

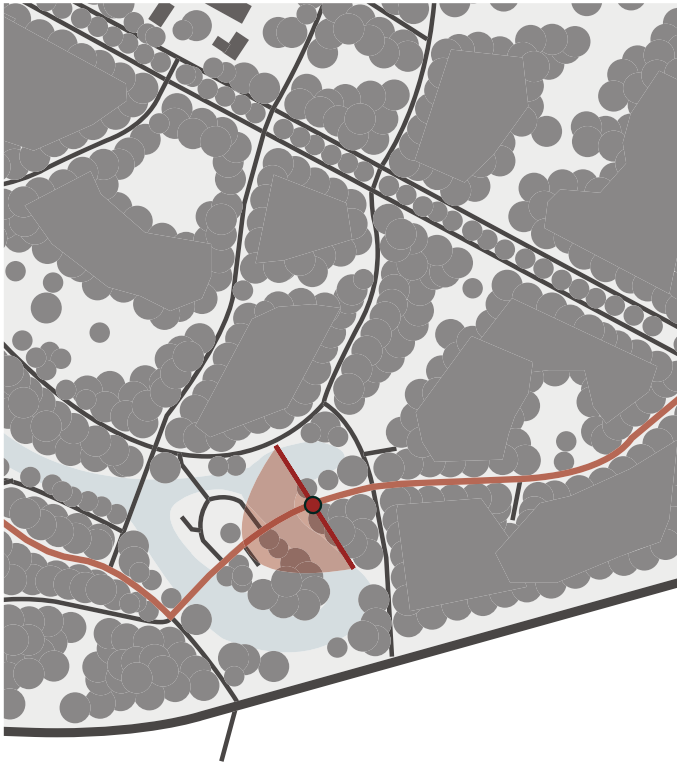
Figuur 3.128 Analysetekening complexiteit - waardering: 4

Er gebeurt veel in dit beeld, met al zijn verschillende beplantingen, de waterpartij en de padenstructuur.

Figuur 3.129 Analysetekening mysterie - waardering: 5

De paden lijken allemaal te verdwijnen ook de halftransparante heester rechts van het midden roept vragen op over wat erachter is.

Figuur 3.130 Plattegrond

Het beeld

Het betreft een eiland in waterpartij gelegen in een bosrijke omgeving met daarop diverse beplantingstypen. Het is niet duidelijk een bos of een siertuin met borders te noemen.

De waarderingen

Het beeld scoort heel laag op samenhang, textuur, herkenbaarheid en ruimtelijkheid door de grote diversiteit aan verschillende beplantingstypen, paden en water. Daarentegen scoort het wel heel hoog op complexiteit en mysterie. Er is namelijk niet goed zicht op alle plekken in het beeld en er bestaan hierdoor verschillende mysterieuze plekken in het beeld.

Conclusie

Ook al is het beeld zeer onsamenhangend, dan kan het toch als mooi getypeerd worden. Hier valt uit op te maken dat mensen plekken die mysterieus zijn erg interessant vinden in hun beleving.

Figuur 3.131.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.131.a Lijnrekening basisfoto

Tiergarten 3 - Lelijk

Figuur 3.131 Basisfoto

Figuur 3.132 Analysetekening samenhang - waardering: 2

Er is een duidelijke zonering in dit beeld, met het huisje, de bomenpartij rechts, het pad, de oever en het water en de bomenpartij op de heuvel links.

Figuur 3.133 Analysetekening textuur - waardering: 3

Er bevinden zich aardig wat texturen, de bomen en het riet bijvoorbeeld, maar ook de graffiti op het huisje. Het verhardingsvlak en het water bieden wat tegenwicht met hun gladde textuur.

Figuur 3.134 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 3

Het huisje is gelijk herkenbaar als een huisje, de rest van het beeld is wat minder herkenbaar, wat is bijvoorbeeld nou nog bos en wanneer gaat dat over in solitaire bomen.

Figuur 3.135 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 2

Het pad en water bieden wat ruimte, maar de massa's van de bomen en het huisje spelen de boventoon.

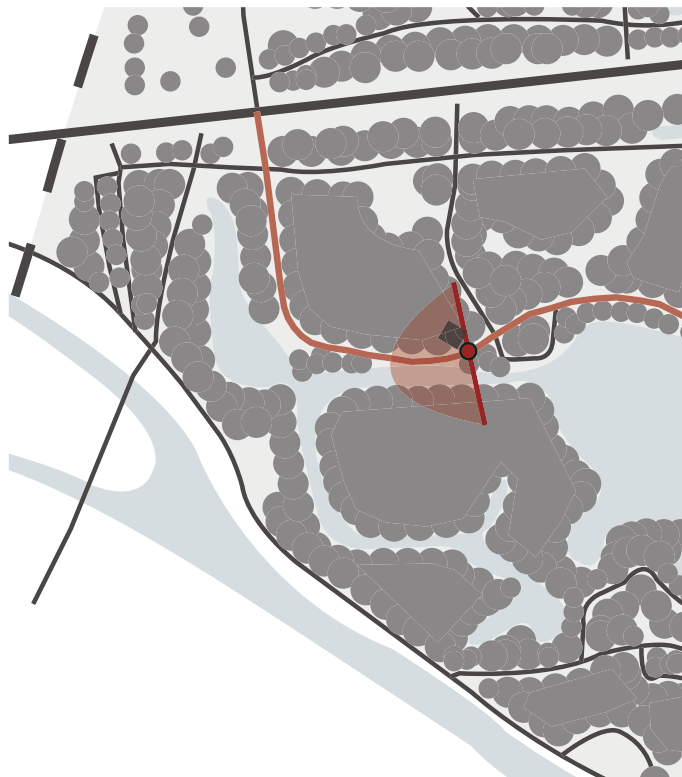
Figuur 3.136 Analysetekening complexiteit - waardering: 4

De bomen ver weg en dichtbij, het riet en het huisje met de graffiti zorgen voor complexiteit in het beeld.

Figuur 3.137 Analysetekening mysterie - waardering: 4

Het pad lijkt te verdwijnen achter de donker coniferen, het doorgangetje tussen de coniferen en het huisje lijkt ook ergens heen te leiden en eht is niet te zien waar het water heengaat achter de heuvel.

Figuur 3.138 Plattegrond

Het beeld

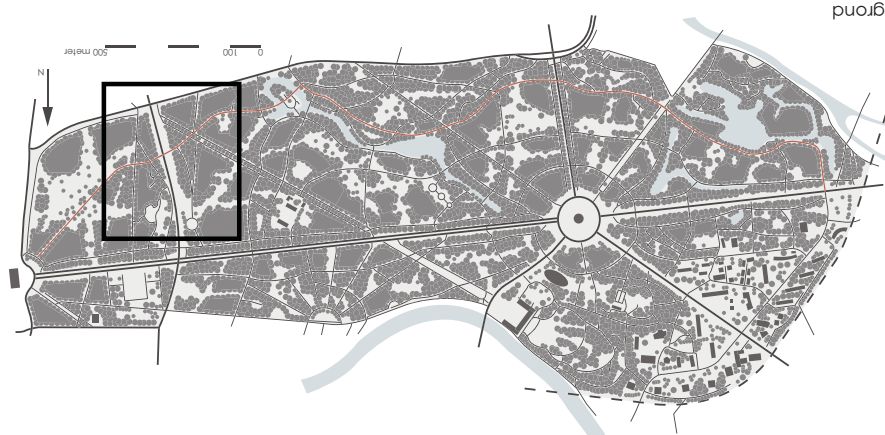
Het beeld is heel duidelijk gezoneerd van bos, pad, oever, water met weer een bos. Door het dichte bos met daarvoor de kiosk met graffiti is er een duidelijke tweedeling in het beeld. Aan de linkerzijde een redelijk divers beeld met aan de rechterzijde een eentonig verdicht bos met daarvoor een kiosk. Het huisje steekt daarentegen ook nog erg af door het kleur gebruik en de graffiti.

De waarderungen

De linkerzijde van het beeld scoort redelijk goed, maar door de aanwezigheid van de felgekleurde huisje met graffiti wordt het beeld zeer negatief ervaren.

Conclusie

Uit dit beeld valt op te maken dat het beheer van de openbare ruimte ook de beleving beïnvloed. Als het huisje geen graffiti had, zal naar alle waarschijnlijkheid het beeld al minder negatief ervaren worden. Graffiti wordt geassocieerd met verloedering.

Figuur 3.139.b Overzichtsplattegrond

Figuur 3.139.a Lijntekening basisfoto

Tiergarten 4 - Nooit gekozen

Figuur 3.139 Basisfoto

Figuur 3.140 Analysetekening samenhang - waardering: 4
De solitaire bomen verbinden het bos met het pad en het open grasveld ervoor.

Figuur 3.141 Analysetekening textuur - waardering: 4
Het grondvlak is vrij vlak, maar de bomen zorgen toch voor veel textuur.

Figuur 3.142 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 4
Het is een beeld van een open plek in het bos, met herkenbare eenheden als het bos het open gras en het pad.

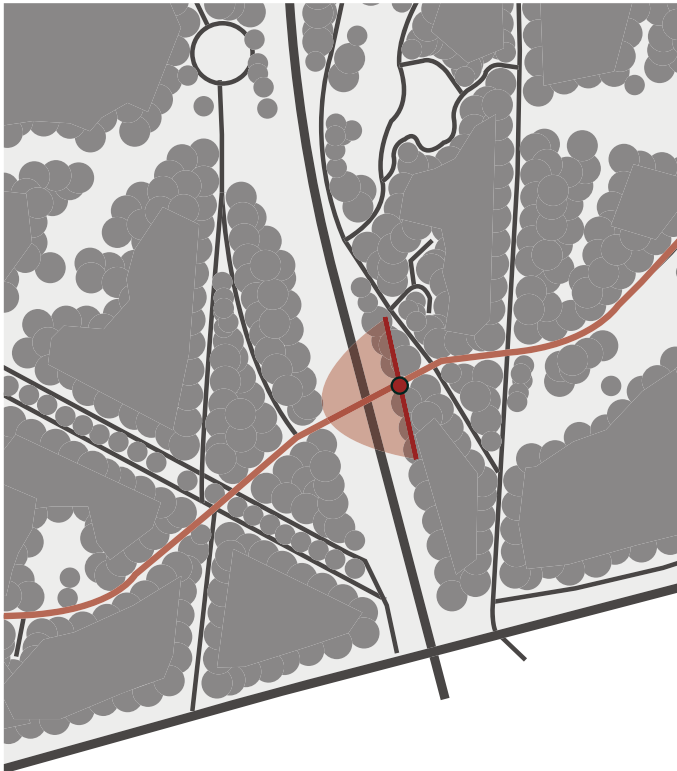
Figuur 3.143 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 4
Het bos zorgt voor massa, maar is toch ook wat transparant, waardoor de ruimte van het gras wat lijkt door te lopen het bos in.

Figuur 3.144 Analysetekening complexiteit - waardering: 2
Het beeld is helder en overzichtelijk.

Figuur 3.145 Analysetekening mysterie - waardering: 3
Het pad verdwijnt tussen de bomen, van de open plek weer het 'donkere' bos in.

Figuur 3.146 Plattegrond

Het beeld

Een open grasveld met een aantal solitaire bomen met op de achtergrond een bos waar geen doorzicht in is. Er bestaat geen zicht waar links en rechts in het beeld de open ruimte naar toeleidt.

De waarderingen

Het beeld scoort over het algemeen wel redelijk qua scores. Er is alleen geen complexiteit en mysterie en hierdoor spreekt het beeld blijkbaar niet aan. Wat verklaard waarom het geen waardering toegekend heeft gekregen.

Conclusie

Blijkbaar is de aanwezigheid van complexiteit en mysterie in een beeld wel erg belangrijk. Gezien deze foto nooit is gekozen om een waardering aan toe te kennen en uit de scores blijkt dat het op deze punten heel laag scoort.

Figuur 3.147.b Overzichtsplattegrond

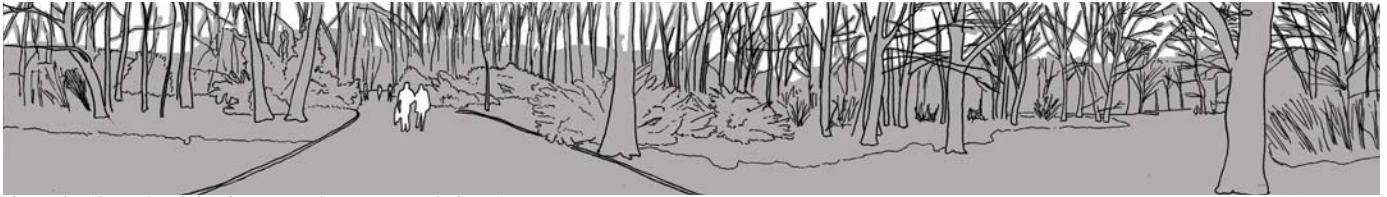

Figuur 3.147.a Lijn-tekening basistfoto

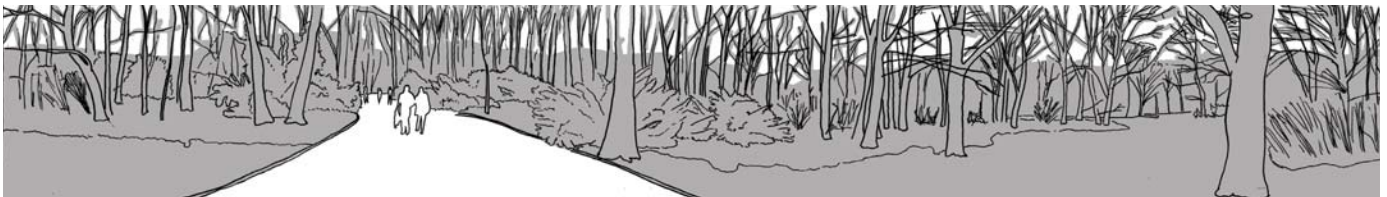
Tiergarten 5 - Nooit gekozen

Figuur 3.147 Basisfoto

Figuur 3.148 Analysetekening samenhang - waardering: 4
De bomen, door het hele beeld aanwezig, zorgen voor samenhang.

Figuur 3.149 Analysetekening textuur - waardering: 1
Het afgefallen blad zorgt voor een textuurrijk grondoppervlak, dit tesamen met de bomen vormt een textuurrijk beeld.

Figuur 3.150 Analysetekening herkenbaarheid - waardering: 3
Het is duidelijk een bosbeeld, maar de open plek rechts is ook weer niet echt een open plek, omdat de bomen eroverheen hangen en bijna doorlopen.

Figuur 3.151 Analysetekening ruimtelijkheid - waardering: 3
Er is wat ruimte op het pad en het gras links en rechts, maar ook massa van de bomen en coniferen.

Figuur 3.152 Analysetekening complexiteit - waardering: 3
De rand van het bos slingert door het beeld heen.

Figuur 3.153 Analysetekening mysterie - waardering: 3
Het pad verdwijnt vanuit de lichte open plek in het bos temidden van de donkere coniferen.

Figuur 3.154 Plattegrond

Het beeld

Een open plek in het bos met een gazon. Het pad doorsnijdt de open ruimte en gaat over in een besloten bos. Het pad in het bos is extra aangezet met coniferen en geeft zo ook in de winter het besloten gevoel van een bos. Zo wordt deze overgang van open naar gesloten in de winter ook nog steeds erg goed ervaren.

De waarden

Er bestaat veel samenhang in het beeld door alle bomen. Het beeld heeft een zeer gematigd beeld, omdat het voornamelijk uit bos, gazon en pad bestaat dat niet op een afwisselende manier is vormgegeven.

Conclusie

Op bijna alle punten scoort het beeld matig en hier val dan ook op te maken waarom de passanten van de enquête deze foto niet een waardering hebben toegekend.

4. Conclusies

4.1 Inleiding

Voorheen zijn de foto's steeds afzonderlijk behandeld, in dit hoofdstuk worden de foto's en hun scores met elkaar vergeleken. Dit wordt in eerste instantie gedaan in de groepen mooie foto's, lelijke foto's, niet gekozen foto's en de foto's waarover men verdeeld was van mening. Hier worden conclusies getrokken over wat een foto nou geschikt maakt voor die groep, welke scores op welke factoren.

Vervolgens worden algemene conclusies getrokken en foto's uit de verschillende groepen met elkaar vergeleken, waarom worden bijvoorbeeld twee foto's met bijna dezelfde scores anders beoordeeld.

4.2 Conclusies per groep Mooi

Opvallend is dat de factor herkenbaarheid erg hoog scoort bij de foto's die mooi werden gevonden door de ondervraagden. Het lijkt erop dat herkenbaarheid erg belangrijk is wil een beeld mooi gevonden worden, belangrijker dan één van de ander factoren. Het enige beeld dat niet hoog scoort op herkenbaarheid (foto 6), scoort erg hoog op complexiteit en mysterie, wat er op kan duiden dat de twee tegenhangers zijn van elkaar, of misschien is het gewoon een uitzondering op de regel.

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

Figuur 4.1

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Foto 7

Foto 8

4.2 Conclusies per groep Lelijk

Foto 10 springt eruit en lijkt te zeggen dat een foto die op alle punten hoog scoort, maar op complexiteit en mysterie helemaal niet, niet mooi gevonden wordt. Kijkend naar foto 11 daarentegen valt ook te zeggen dat een foto met alleen maar hoge beoordelingen op complexiteit en mysterie ook niet goed scoort. Wat opvallend is, want bij de mooie foto's staat er één (foto 6) met een bijna identieke score. In paragraaf 4.3 (Conclusies over het algemeen), worden deze twee foto's vergeleken en wordt gekeken naar wat de oorzaak kan zijn voor de verschillende beoordeling door de ondervraagden.

Foto 9

Foto 10

Foto 11

Foto 12

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

Figuur 4.1

4.2 Conclusies per groep Niet gekozen

De foto's hebben alleen maar medium scores, niet heel hoog en niet heel laag. Dit kan verklaren waarom de foto's niemand zijn opgevallen.

Opvallend is ook dat de niet gekozen foto's zich op de posters in de langste rijen foto's bevonden. Dit kan de onopvallendheid van de foto's versterkt hebben, immers zijn er minder foto's om uit te kiezen, dan worden die foto's beter bekeken en wellicht sneller gekozen. Ondervraagden hebben alle tijd gekregen om te kijken, maar zijn misschien wat minder secuur als er een lange rij foto's voor ze hangt dan bij een korte.

Mogelijk is het natuurlijk ook dat het toeval is geweest dat ze in de langste rijen foto's stonden en dat dit de enige foto's zijn die echt onopvallend zijn. Toch lijkt het er op dat het er wel wat mee te maken heeft gehad hoe lang de rij foto's was.

Foto 13

Foto 14

Foto 15

Foto 16

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

Figuur 4.1

4.2 Conclusies per groep Verdeeld

Deze foto's hebben duidelijk hele hoge en hele lage scores tegenover elkaar, dit kan verklaren waarom sommigen deze foto's juist mooi vonden en sommigen juist lelijk. Deze theorie zou erop duiden dat per persoon verschillende factoren belangrijk zijn voor een positieve beoordeling van een beeld.

Foto 17

Foto 18

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

Figuur 4.1

4.3 Conclusies Algemeen

Bouwkundige elementen kunnen positief of negatief werken in een beeld, dit heeft alles te maken met de staat waarin het object verkeert. Beelden waarin zich bouwkundige elementen bevinden die verwaarloosd zijn, oud, roestig of onder de graffiti zitten, worden door bijna alle ondervraagden aangewezen als zijnde lelijk. Ook al is het beeld verder wel mooi, een stroomhuisje vol met graffiti doet het teniet (foto's 6 en 11). Een mooie brug kan daarentegen wonderen doen (foto's 2 en 7). Een beeld vanonder een brug scoort daarentegen weer niet (foto 12).

Het beheer en onderhoud is niet alleen belangrijk bij bouwkundige elementen ook bij de beplanting is dit erg belangrijk, het scheelt nogal of een haag strak gesnoeid is of vol met gaten zit, of dat een grasveld glad en mooi groen is, of diverse kale plekken vertoond (foto 9).

Zoals in figuur 4.1 te zien is hebben foto 1 en 13 een bijna identieke score, toch wordt de één als mooi beoordeeld en de valt de ander helemaal niet op. Dit kan komen doordat foto 13 in een hele lange reeks stond, maar bijvoorbeeld ook door de aanwezigheid van water en het pad dat er langs loopt in beeld 1.

	Samenhang	Textuur	Herkenbaarheid	Ruimtelijkheid	Complexiteit	Mysterie
Mooi						
1	1	4	4	4	2	2
2	2	4	5	5	2	4
3	4	3	4	3	3	2
4	3	2	5	2	3	3
5	5	3	5	3	2	3
6	1	1	2	2	4	5
7	2	2	4	2	3	3
8	4	3	5	4	2	4
Lelijk						
9	4	3	4	3	3	2
10	5	5	5	5	1	1
11	2	3	3	2	4	4
12	1	3	2	3	4	2
Niet gekozen						
13	4	4	4	4	2	3
14	4	2	3	3	3	3
15	3	2	2	3	4	2
16	3	2	3	3	3	3
Twijfel/Verdeeld						
17	4	5	5	5	2	1
18	2	1	3	2	5	2

Figuur 4.1

De grote open ruimte van foto 10 wordt als lelijk beoordeeld, wat opvallend is omdat het maar liefst vier hoge scores heeft tegenover twee slechte. Foto 10 lijkt erg veel op foto 17 die ernaast staat en heeft ook bijna dezelfde score (zie figuur 4.1). Over foto 17 waren de meningen echter verdeeld, hij werd zowel mooi als lelijk gevonden. Hieruit valt af te leiden dat, het minieme verschil tussen de twee foto's, de bomen die bij foto 17 hier en daar verspreid staan erg belangrijk zijn voor een positieve beoordeling van een zeer grote open ruimte. Hier en daar een element in die ruimte maakt het aantrekkelijker voor sommigen.

Ook foto's 12 en 18 hebben een op elkaar lijkende score (zie figuur 4.1), toch lijken deze foto's totaal niet op elkaar. Foto 12 werd overtuigend (zie scorelijsten bijlage 1) als lelijk bestempeld en over foto 18 was men verdeeld. Wat tijdens het ondervragen duidelijk werd was dat in foto 12 vooral de brug als storend/lelijk werd ervaren. zou deze brug er niet op staan dan zou de foto waarschijnlijk positiever beoordeeld worden (zie foto 12 bewerkt). Dit komt waarschijnlijk omdat het onder een brug doorlopen, door een donkere, in vergelijking met de omgeving smalle en lage gang, als een nare ervaring wordt gezien. Iets waar men zo snel mogelijk weer uit loopt, tenzij men iets te verbergen heeft.

Foto's 3 en 9 hebben een identieke score, wat vreemd is omdat de één mooi wordt gevonden en de ander lelijk. Dit zou kunnen komen door de stadsrand die te zien is in foto 9, doordat foto 9 donkerder is dan foto 3, of door de slechte staat waarin het gras verkeert. Zou de foto lichter zijn en het gras in goede conditie dan zou de foto waarschijnlijk beter beoordeeld zijn.

Foto 2

Foto 7

Foto 6

=

Foto 6 bewerkt

+

Foto 11

=

Foto 11 bewerkt

Foto 12

=

Foto 12 bewerkt

+

Foto 18

Foto 3

+

Foto 9

=

Foto 9 bewerkt

Foto 1

Foto 13

Foto 10

Foto 17

4.4 Verbeterpunten

Wij zijn erg blij dat we zo ver hebben kunnen komen in de zes korte weken die er voor stonden. Was er meer tijd geweest, dan hadden we nog wat meer mensen kunnen interviewen en wat meer foto's kunnen behandelen en hier nog meer bruikbare conclusies uit kunnen halen. Ook hadden we deze conclusies dan kunnen vertalen naar ontwerpmiddelen die eenvoudig toegepast kunnen worden.

Er zijn natuurlijk allerlei variabelen belangrijk bij dit onderzoek, waarvan de grootste misschien nog wel de ondervraagden zijn. Ook de gebruikte foto's en de wetenschappelijke basis zijn variabelen die het onderzoek kunnen beïnvloeden. In dit onderzoek zijn een aantal zaken niet (geheel) meegenomen uit onwetendheid of tijdgebrek. Hieronder stellen wij een aantal zaken aan de kaak die in toekomstig en/of verder onderzoek meegenomen kunnen worden, om het onderzoek te verbeteren.

Ondervraagden

Ieder mens heeft een ander achtergrond uniek voor die persoon, dit maakt vergelijkend onderzoek lastig. Gelukkig zijn er wel groepen te onderscheiden die zich onderscheiden van anderen door hun sekse, afkomst, leeftijd, geloof, woonplaats enz. En is het mogelijk een gemiddeld oordeel te verkrijgen door veel mensen te ondervragen in die doelgroep.

Om dit onderzoek nog wetenschappelijker onderbouwd te maken zou een uitgebreide analyse van gebruikers nodig zijn en de verschillende groepen die hierin te onderscheiden zijn. Vervolgens zou per gebruikersgroep eenzelfde onderzoek moeten worden gedaan onder een groot aantal mensen die vertegenwoordigend zijn voor die gebruikersgroep. De uitkomsten hiervan zouden gebruikt kunnen worden voor projecten na een analyse van de toekomstige gebruikers ervan.

Foto's

Het moment waarop de gebruikte foto's worden genomen, hoeveel er worden genomen, in welke volgorde zij worden geplaatst en uit welk aantal er gekozen kan worden is allemaal van invloed op de keuzen die ondervraagden maken.

Het is bijvoorbeeld van belang dat foto's worden genomen onder dezelfde omstandigheden, met hetzelfde weer, in hetzelfde jaargetijde en zelfs het moment op de dag kan invloed hebben op het beeld. Zo wordt bijvoorbeeld een foto genomen in de winter heel anders beoordeeld dan een in de zomer. Een foto die midden op de dag wordt gemaakt weer anders dan een in de schemering. En een foto die genomen wordt als de zon schijnt anders dan een wanneer er een wolk voor de zon is geschoven. Om de foto's objectief te kunnen laten beoordelen zullen deze factoren voor elke foto hetzelfde moeten zijn.

Ook de manier waarop de foto's worden gepresenteerd aan de ondervraagden beïnvloedt de keuze. Staan foto's in lange rijen, dan valt te verwachten dat mensen daar wat sneller overheen kijken en er sneller foto's wegvallen. Staan foto's in korte rijen dan krijgen zij wat meer aandacht en is de keuze misschien wat weloverwogener. Belangrijk is om de foto's steeds in dezelfde opzet te presenteren.

Een ander punt dat ook een invloed kan hebben is de volgorde waarin de foto's staan en waarin de verschillende posters met foto's worden behandeld. De eerste poster krijgt waarschijnlijk meer aandacht dan een laatste en een foto die in het midden staat meer dan een die onderaan of bovenaan staat (afhankelijk van de hoogte waarop de poster hangen). Een variatie hierin kan die verschillen onderscheppen.

De hoeveelheid foto's aan het begin en na de selectie beïnvloeden de resultaten, zijn er te veel foto's aan het begin dan kunnen ondervraagden moeilijk kiezen en haken ze af omdat ze geen zin meer hebben. Zijn er uiteindelijk te weinig foto's over om te analyseren dan is het moeilijk er zekerheden uit te halen. Hier zal een balans in gevonden moeten worden.

Wetenschappelijke basis

In dit onderzoek is uitgegaan van het eerdere onderzoek van de Kaplans hieruit zijn de belevingskwaliteiten van overgenomen waaraan de foto's getoetst zijn. Er waren geen voorbeelden bij die aangaven wat eigenlijk heel veel samenhang was of juist weinig. In dit onderzoek zijn de beelden onderling vergeleken, degenen met de meeste samenhang scoorden een vijf en met de minste een één. Misschien klopt dit wel helemaal niet als de beelden vergeleken worden met andere beelden, misschien kan de samenhang nog veel beter of nog veel slechter. Een onderzoek hiernaar met als resultaat een maatstaf per belevingskwaliteit maakt de scores realistischer en maakt vergelijking tussen verschillende onderzoeken volgens deze methodiek mogelijk.

Literatuurlijst

Boeken

- Cullen, G. (1961), *Townscape*. Londen. Uitgeverij: The Architectural Press.
- Coerterier, J.F. (2000), *Hoe beleven wij onze omgeving?*
- Bell, P.A., Fisher, J.D., Loomis, R.J. (1978), *Environmental Psychology*. Toronto. Uitgeverij: W.B. Saunders Company.
- Boon, T., Geeraerts, D., Sijs, N. van der. (2005), *Groot woordenboek van de Nederlandse taal (veertiende, herziene uitgave)*. Utrecht/Antwerpen. Uitgeverij: Van Dale Lexicografie.

Kranten- en tijdschriftartikelen

- Hamel, R. (2005). *Een inleiding in de omgevingspsychologie; Beleving van de stad is voer voor psychologen*. Het Landelijk Dagblad van de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur, 7(1), 30-32
- Hamel, R. (2008). De beleving van ruimte in de omgeving. *Blind, Interdisciplinair Tijdschrift*, 18. (<http://www.ziedaar.nl/>).
- Heus, W. de. (2007), *Park Hoge Weide blijft een probleem*. Glas, stenen, drijfzand en te stijle heuvels. In: *Ons Utrecht*, gepubliceerd op: <http://www.parkdehogeweide.nl/pager.php?albumID=6>

Foto's

- Blz. 1 (voorkant) Architect: Da Davinci, L. Bron: http://www.loc.gov/today/pr/images/davinci_drawing.jpg
- Blz. 8 (maquette foto Park Hoge Weide) Ontwerpburo Sant & Co, Bron: <http://www.santenco.nl/img.ashx?width=790&height=525&mode=deform&path=uploads/images/hogeweide/1-maquette.jpg>
- Blz. 9 (foto krantenartikel, Park Hoge Weide blijft een probleem) Redacteur: Heus, W. de, Bron: <http://www.parkdehogeweide.nl/pager.php?albumID=6>
- Blz. 25 (populieren met strandstoelen) Fotograaf: Jane, Bron: [http://www.unitedkingdom.](http://www.unitedkingdom.travelphotoguide.com/2006/11/london-hyde-park.html)

- [travelphotoguide.com/2006/11/london-hyde-park.html](http://www.unitedkingdom.travelphotoguide.com/2006/11/london-hyde-park.html)
- Blz. 15 (boeken) Fotograaf: onbekend, Bron: http://www.hds.harvard.edu/library/collections/images/031505_Divinity_Library_57.jpg
- Blz. 32 (rechts boven, liggen in park) Fotograaf: DvW, Bron: <http://www.flickr.com/photos/demivw/2392586997/sizes/o/>
- Blz. 32 (rechts midden, lopen met fiets) Fotograaf: Erwin van Roozendaal, Bron: <http://www.flickr.com/photos/erwinus/3693774383/sizes/o/>
- Blz. 32 (rechts onder, zitten in park) Fotograaf: neilmac1971, Bron: <http://www.flickr.com/photos/23543437@N07/2522719202/sizes/o/>
- Blz. 33 (links boven, twee fietsen en zitten in park) Fotograaf: ya po guille's, Bron: <http://www.flickr.com/photos/helloguille/1126569368/sizes/o/>
- Blz. 33 (links onder, een fiets met groep mensen) Fotograaf: lanchutt's, Bron: <http://www.flickr.com/photos/lanchutt/2630753246/sizes/o/>
- Blz. 33 (midden onder, pad met vijver en fontein) Fotograaf: abmiller99, Bron: <http://www.flickr.com/photos/govmilliken/251943082/sizes/o/>
- Blz. 33 (rechts boven, barbecueën) Fotograaf: Henriette Cramer, Bron: <http://www.flickr.com/photos/hrcramer/2498311396/sizes/o/>
- Blz. 33 (rechts midden, water met picknick) Fotograaf: miss unpredictable, Bron: <http://www.flickr.com/photos/tuturuuu/3748742785/sizes/l/>
- Blz. 33 (rechts onder, laan met mensen) Fotograaf: Jan-Joep, Bron: <http://www.flickr.com/photos/jjritzen/3555932415/sizes/o/>
- Blz. 64 (rechts boven, adelaar) Fotograaf: golli43, Bron: <http://www.flickr.com/photos/hajo-ed/2618122593/sizes/o/in/set-72157605861460234/>
- Blz. 64 (rechts midden, wandelpad met bomen) Fotograaf: bendaklara, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/8556672>
- Blz. 65 (rechts onder, wandelpad in bos) Fotograaf: José Francisco, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/23644499>
- Blz. 65 (links boven, wandelpad met mensen) Fotograaf: agathos, Bron: <http://static.panoramio.com/>

- photos/original/5302761.jpg
- Blz. 65 (links onder, laan met Siegessaule) Fotograaf: GeorgeAT, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/4168482>
- Blz. 65 (boven midden, bootjes op water) Fotograaf: sweetkinky, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/21811814>
- Blz. 65 (rechts boven, open ruimte tussen bomen) Fotograaf: Ralf Pätzold, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/20858848>
- Blz. 65 (rechts onder, breed wandelpad met kunstwerk) Fotograaf: maiermo, Bron: <http://static.panoramio.com/photos/original/25176128.jpg>
- Blz. 54 (rechts boven, open grasveld met toren op achtergrond) Fotograaf: Jay Miah, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/11504564>
- Blz. 54 (rechts onder, pad met struiken als zuilen) Fotograaf: kuzeyman, Bron: <http://www.flickr.com/photos/kuzeyman/287866004/sizes/o/>
- Blz. 55 (links boven, gras met wit landhuis) Fotograaf: rafalbacia, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/12042782>
- Blz. 55 (links midden, water met mensen op de voorgrond) Fotograaf: Jay Miah, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/11504266>
- Blz. 55 (links midden, laan met mensen) Fotograaf: sz-imi, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/10400633>
- Blz. 55 (links onder, open grasveld met toren) Fotograaf: roger0815, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/19630915>
- Blz. 55 (rechts boven, fontein met bloemen) Fotograaf: DamianF, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/15759450>
- Blz. 55 (rechts onder, heuvel met restaurant) Fotograaf: basis104, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/32291677>
- Blz. 55 (midden onder, gras met diverse bomen) Fotograaf: soninalena, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/20277590>
- Blz. 44 (rechts boven, open grasveld) Fotograaf: Lukas70, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/22457866>
- Blz. 44 (rechts onder, boom met gras en water) Fotograaf: Alessia Cravero, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/15589341>
- Blz. 45 (links onder, paarden met kade en water) Fotograaf: Rui Miranda, Bron: <http://static.panoramio.com/photos/original/16116186.jpg>
- Blz. 45 (midden onder, bomen en gras) Fotograaf: www.osci.it, Bron: <http://static.panoramio.com/photos/original/10585280.jpg>
- Blz. 45 (rechts boven, border en boom) Fotograaf: jiformales -- Im Back, Bron: <http://www.flickr.com/photos/jiformales/1146267476/sizes/o/>
- Blz. 45 (boven midden, water) Fotograaf: lovelyleann, Bron: <http://www.flickr.com/photos/leannsuchy/1426016290/sizes/l/>
- Blz. 45 (midden midden, paarden) Fotograaf: Dale Beaumont, Bron: <http://www.flickr.com/photos/dalebeaumont/4294232899/sizes/o/>
- Blz. 45 (rechts onder, waterval Diana monument) Fotograaf: jardas, Bron: <http://www.panoramio.com/photo/26638492>

Bijlage 1 Interview resultaten

In deze tabellen zijn de hoeveelheden positieve en negatieve beoordelingen weergegeven die de 20 ondervraagden aan de foto's hebben toegekend. Waarbij positief mooi betekent en negatief lelijk. Alleen de foto's met overtuigend veel stemmen voor mooi of lelijk, met evenveel stemmen voor mooi en lelijk en zonder stemmen zijn meegenomen in het verder onderzoek.

Regent's Park

Foto	+	-	Totaal
1	4		4
2	11		11
3	3	2	5
4	4	1	5
5	2	6	8
6	2	1	3
7		1	1
8		1	1
9	9	1	10
10	3	1	4

+	-	Foto	Totaal
3		1	3
1		2	1
5		3	5
6		4	6
3		5	3
3	6	6	9
2	2	7	4
1		8	1
5	4	9	9
1	4	10	5
2	5	11	7
2	8	12	10
2		13	2
	1	14	1
6	3	15	9

Hyde Park

Foto	+	-	Totaal
1	3	4	7
2	3		3
3	2		2
4	6		6
5	3	1	4
6	3		3
7	2		2
8	4		4
9	2	2	4
10	2	4	6
11		6	6

+	-	Foto	Totaal
		1	1
	2	2	2
5	1	3	6
3	3	4	6
5	2	5	7
3		6	3
1	1	7	2
1	3	8	4
2		9	2
1	1	10	2
2	1	11	3
4		12	4
2		13	2
	1	14	1
1	5	15	6
7		16	7
	1	17	1
	1	18	1
4	1	19	5
	7	20	7

	veel stemmen
	gemiddeld aantal stemmen
	weinig stemmen
	één stem
	geen stemmen

[illegible]

+	-	Foto	Totaal
1	2	1	3
	1	2	1
	1	3	1
	1	4	1
4	1	5	5
1		6	1
5	1	7	6
	3	8	3
	1	9	1
3	1	10	4
2		11	2
	2	12	2
		13	0
2		14	2
1	3	15	4
1	3	16	4
1	1	17	2
		18	0
		19	0
4		20	4
3	1	21	4
2		22	2
8		23	8
3		24	3
	1	25	1

[illegible]

+	-	Foto	Totaal
3		1	3
6	2	2	8
	1	3	1
2	1	4	3
1	3	5	4
2	1	6	3
		7	0
	4	8	4
2		9	2
2		10	2
7		11	7
3	1	12	4
2		13	2
3	1	14	4
2		15	2
		16	0
3		17	3
2	1	18	3
	2	19	2
	2	20	2
3		21	3
		22	0
3		23	3
	1	24	1
	1	25	1
2	1	26	3
	1	27	1
1	4	28	5

